ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ, (29ՐԴ ՏԱՐԻ) ԹԻՒ 18 — 18 ԹԻՇՐԻՆԻ ԷՎԼԷԼ 1328 — Կ. ՊՕԼԻՍ 18-31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1912 — 21 ԶԻԼԿԱՏԷ 1330 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ
Կ. Պոլիս և Դուռառները	108 ղրուշ	54 ղրուշ
Ամերիկա	6 տոլար	3 տոլար
Ուրիշ երկիրներ	35 ֆրանք	17 ֆր. 50 սն

ՀԱՍՑԷ՝ Կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճատտեսի, թիւ 12

ՀԱՏԸ 10 ՓԱՐԱ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ծանուցումներու խրաքանչիւր տողը 2 ղրշ.
Պրեհատ և մեծ ծանուցումներու համար մանաւոր պայմաններ։

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1883 ԻՆ

آره‌ولك

ارمنیجه یومی غزته

باب‌عالی جاده‌سنده ۱۲ نومرولو اداره‌خانه

AREVELK

Journal arménien quotidien
Fondé en 1883
Babe Ali Djaddéssi No. 12 Constantinople

ՄԵԾ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՒՈՐ ՇԱՐՔԸ ՍԿՍԱՒ

ԱՌՏՈՒՄԱՆ ԴԷՄ

(Թրքական մամուլը ապրիլ. հեռագիրներ)

ՄԵԾ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՇՈՒՐՋ

Էյիրճեն, Հոկտ. 16 (Մամ 4.50 յաւելուած).— Բրքք-Քիլիսէի և Էսրէրէի միջև Խաքէոյի և Լիւլէ Պուրկազի շրջանակներու մէջ գտնուող օսմ. զինուորներու և թշնամի այժերուն միջև բուռն և տեւական կռիւներ տեղի կ'ունենան։ Այս կռիւներուն միջոցին թշնամին 15 մնդալօթի զրաւուեցաւ և դամարակի մօտ հեծեալ գնդեր առնուեցան։ Կ'ենթադրի թէ թշնամին սկսած է անկանոն կերպով նահանջել քանի մը կողմերէ։

ԷՏԻՐՆԷԻ ՕՍՄ. ՋՕՐԱԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԸ

Էյիրճեն 16 Հոկտ. (յաւելուած).— Էսրէրէի զօրաբանակները իրենց ստացած հրամանին համաձայն յարձակողական սկսան։ Բանակներէն մին Մարիցայի արեւելեան հովիտը գտնուած Խասիմ Քէօյի, իսկ միւսը Մարիցայի արեւելեան կողմը գտնուած Մարաշի գիրքին յաւել խաղալով՝ ասոնցմէ ժամէ ի վեր թշնամին պարտութենէ պարտութիւն կը զլրէ։ Էսրէրէի անկուածոց դէմ թշնամին կատուցած միքրիզները մեր թնդանօթաձիգներուն կրակին տակ փնացան։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՎԱՐ ԻՆԿԱԾ

Էյիրճեն 16 Հոկտ.— Թշնամի երկու օդանաւեր, որոնք օսմ. բանակին դիրքին մասին զինուորական կատարելու համար մինչև 300 մէտր վեր բարձրացած էին, մեր թնդանօթաձիգներու կողմէ արձակուած ռումբերուն հետեւանքով, օդանաւերէն մին վար իջաւ։

ԻՒՍԿԻՍԱՐԻ ՎՐԱՅՎ, ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄ

Էյիրճեն 16 Հոկտ.— Ցարձակղականի սկսող մեր զօրամասերէն մին Մաստիաքա Փաշայի հիւս.-արեւելեան կողմը գտնուած Իւսկիւսար քէօյի կողմերէն սկսած է յառաջանալ։ Այս կողմերը Էրզիրքի քէօյի մէջ գտնուած թշնամին բոլորովին ետ մղուած է։

ՀԻՆԳ ԹՆԴԱՆՕԹ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

Էյիրճեն., 16 հոկտ.— Իսկիշիրի մէջ թշնամին հինգ թնդանօթ գրաւեցնք։ Թշնամի երկրորդ մէկ օդապարիկը մեր կողմէ արձակուած ռումբերուն հետեւանքով վար իջաւ։

ԴԷՊԻ ՅԱՌԱՋ

Էյիրճեն 16 Հոկտ.— Օսմ. բանակային այժերը՝ իրենց բոլոր զօրութեամբ առէն կողմէ դէպի յառաջ խուժեր սկսան։ Մեր թնդանօթաձիգներուն յաջողութիւնը չատ գոհացուցիչ է։ Մեր զօրաբանակներուն մէջ թեւը Իւսկիւսարի կողմը և Մաստիաքա փուչի վրայով կը յառաջանայ դէպի թշնամի հոգը։

ԶԷՐՄԷՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Էյիրճեն, 16 Հոկտ.— Մարաշի կողմէն յառաջացող բանակին յաւելրնթաց թեւը երիկամուտի վրայ գտնուած Զէրմէն ուանը գրաւեց։ Թշնամին մաս մը ոյժ Մարաշի և Զիրէնի միջև գտնուած Հասրմ քէօյի մէջ օսմ. երկու այժերու միջև սեղմուած է։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Էյիրճեն, 16 Հոկտ.— Մղուած այս ճակատամարտներուն մէջ թշնամին բազմաթիւ սպանեալ և վիրաւոր ունի։ Գերի ինկած թշնամի զինուորները քաղաք կը փոխադրուին։ Քանի մեր զինուորները յաղթականօրէն կը յառաջանան՝ թնդանօթի ձայները հեռուն հեռու արձագանգի մը պէս կը լսուին։

ՌՈՏՈՓՑԻ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՔԱՋՈՒԹԻՒՆԸ

Բատիլ Պալքանեան լեռնաշղթային ստորոտը գտնուած խալմ գիւղերու բնակիչներէն բաղկացած կամաւորներու այժ մը թշնամին այն կողմերը ունեցած այժերուն մէկ մասը Հալը Խան ըսուած տեղը պարտութեան մատնեց և դէպի առաջ քշեց։ Էսրէրէ այս յաջողութեան լուրին վրայ՝ ցնծութեան մէջ է։

ԷՏԻՐՆԷԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ԲԱՆԱԿԱՏԵՂԻՆ

Էյիրճեն, 16 Հոկտ.— Էսրէրէի կուսակալ Խալիլ պէյ այսօր ինքնաթռիչով այցելեց բանակին յաջողացած ուղղական դիրքերը, ուր պատրաստ մը կատարեց։ Էսրէրէ վերադառնալով յաղթութեան լուրերը մեզ հաղորդեց։ Բովանդակ քաղաքը ցնծութեան մէջ է։ Վաղը (այսօր) ալ աւելի վճռական և կարեւոր յաղթութեան լուրերու կ'սպասենք։ Թշնամիին կրաւանքներուն բաղդատմամբ մեր վիրաւորները չատ աննշան են։ Բանակին մէջ ալ ընդհանուր է յաջողութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԻՋԱՄՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

Բարիզէն Հոկտ. 30 թուականը կը հեռագրեն Էֆ տը Բաբիէ.— Մինչ զինուորական չրջանակները կ'սպասեն մեծ ճակատամարտին արդիւնքներուն, դիւանագիտական բանակցութիւնները սակայն դադրած չեն։ Ֆրանսա, Ռուսիոյ և Անգլիոյ հետ համախորհուրդ, կ'ուսումնասիրէ այն տեսակ ծրագիր մը, որ կարենայ գոնացնել պատերազմիկները և որ յարմար ժամուն մէջամտութիւն մը կարելի ընէ։ Միւս կողմանէ Բեռլինի և Վիէննայի միջև եւս ուղղակի բանակցութիւններու կատարումը կարելի կը համարուի։ Նոյն իսկ Աւստրիոյ և Սերբիոյ միջև ալ բանակցութիւններու կարելիութեան կը հաւատան։ Ասիկա համաձայնութեան առաջին կարգի հաստատութիւն մը պիտի ըլլայ, որ մեծ ճակատամարտէն վերջ միջամտութիւնը պիտի դիւրացնէ։

*** Լոնտոնի մէջ անհանգիստութիւն կ'սպասուի մեծ ճակատամարտին արդիւնքներուն։

*** Երբեսկ Համաձայնութեան ներկայացուցիչներուն մէջ երեք տեսակցութիւններ կատարուեցան միջնորդական արարքը պատրաստելու համար։ Այս մասին Թայմզ կը գրէ. «Միջամտութեան վարկեանը մօտ է։ Կը յուսանք որ միջամտութիւնը դժուարութեանց չափի բաղխի տարբերութեանց միջև տիրող կարծիքներու անհամաձայնութեան երեսէն»։

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱ Կ'ԱՒԵՏԷ ՕՍՄ. ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԸ

Պատերազմական նախարար և սպարապետ Նազիմ փաշա Հոկտ. 17 թուականով կը հեռագրէ վարչապետին. «Երեկ Վիզէի կողմը գտնուող օսմ. զինուորական այժերու կողմէ կատարուած յարձակողական շարժում մը փառ տիրոջ յաջողութեամբ վերջացած է։ Զէնկրաի կողմը գտնուող թշնամին սակայնացաւ եւս քաշուելով։ Մօտակայ բլրակի մը գագաթը գտնուող պուլկարական զօրանոցը ևս ցիրուցան եղաւ։ Մեր կողմէն 800ի չափ վիրաւոր և սպանեալ կայ»։

*** Նոյնպէս Հոկտ. 17 թուականով Նազիմ փաշա կը հեռագրէ. «Երեկ արեւմտեան կողմէն Մարաշի ամրութիւններէն յանկարծական յարձակում մը կատարուելով՝ թշնամիին մէջ զօրաբաժնի մը չափ կարծուած այժը խիստ մեծ կորուստներու ենթարկուած է։ Թշնամին մինչեւ Սէբայ և Բէյմալ քէօյի արեւելեան կողմերը քաշուեցաւ, ինչպէս կը տեղեկանայինք Էսրէրէի ամրացեալ դիրքերուն հրամանատարութիւնը»։

ԵՈՒՍՈՒՖ ԻԶԶԷՏՏԻՆ ԷՖ. ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Գահամատակ իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ. երկի կիւրանէի հիւանդանոցը այցելելով օսմ. վիրաւոր սպաներուն և զինուորներուն որպիսութիւնը հարցուց և մեծագոյն գրամական նպաստներ ալ բրաւ։

ԱՌՈՒՄԱՆ ԴԷՄ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Երէկ կէս օրէ վերջ Վարչապետը և Շէյխ-իւլ-Իսլամը Բ. Դուռ գալով իրենց մօտ հրաւիրեցին Դանչիին նոր անդամները և Նախարարաց խորհուրդ գումարելով պատրաստեցին նախարարներու ցանկը։ Այս առթիւ Ծովային սպայակոյտի նախագահ Մէհմէտ Բիքթէ փաշա Բ. Դուռ կանչուելով, իրեն առաջարկուեցաւ Ծովային նախարարի պաշտօնը։ Մէհմէտ փաշա մերժեց։ Յետոյ Վարչապետը և Շէյխ-իւլ-Իսլամը նախարարական ցանկը ստանալով կայս. Պալատ գացին և Սուլթանին ներկայացուցին։ Հաստատուեցաւ կայս. իրատին ուշ ատեն հաղորդուեցաւ Բ. Դրան։

Նախարարական ցանկը հետեւեալ կերպով կազմուած է.

1.	Վարչապետ	ՓԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱ
2.	Շէյխ-իւլ-Իսլամ	ՃԷՄԱԼԷՏՏԻՆ ԷՖ.
3.	Արտաքին գործերու նախարար	ԳԱԲՐԻԷԼ ԷՖ. ՆՈՐԱՍՈՒՆԿԵԱՆ
4.	Պատերազմական նախարար	ՆԱԶԻՄ ՓԱՇԱ
5.	Ծովային նախարար	ՍԱԼԻՀ ՓԱՇԱ (փոխանորդաբար)
6.	Դատական »	ՏԱՄԱՏ ԱՐԻՖ ՀԻՒՍՆԻԹ ՓԱՇԱ
7.	Պետական խորհուրդի նախագահի փոխանորդ	» » » »
8.	Ներքին գործերու նախարար	ՐԷՇԻՏ ՊԷՅ (Թէմիրի Կուսակալ)
9.	Երեւմտեան նախարար	ԱՎՈՒԻՐԱՀՄԱՆ ՊԷՅ
10.	Կրթական նախարար	ՏԱՄԱՏ ՄԼՀՄԼԻՏ ՇԵՐԻՖ ՓԱՇԱ
11.	Հանր. շինութեանց նախարար	ՋԻՒԱ ՊԷՅ (Վարչապետական Նախորդ խորհրդական)
12.	Առեւտր. եւ Երկրագ. նախարար	ՐԷՇԻՏ ՓԱՇԱ
13.	Էվգաֆի նախարար	ՋԻՒԱ ՓԱՇԱ
14.	Թղթատարական նախարար	ՄԻՒԶԻՐԻՍ ՊԷՅ

*** Վարչապետութեան մշակութեամբ անուանուեցան, Վարչապետական Ծանկրաբեան դիւանի պետ Սաղանէտտին էֆ.։

ԱՏԻԼ ՊԷՅ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

Կը տեղեկանանք թէ Վարչապետական խորհրդարան Ատիլ պէյ պաշտօնանկ պիտի ըլլայ և ուրիշ անձնաւորութիւն մը անոր պիտի յաջորդէ։

ՐԷՇԻՏ ՊԷՅԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Ներքին գործերու նախարար Բէշիտ պէյ Իզմիրէ այսօր մայրաքաղաքը կը ժամանէ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՔԷԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՀԵՏ

Ծովակալ նախագահ Ֆէրիկ փաշա և Վիէննայի օսմ. դեսպան Հիւսէյին Հիլմի փաշա երէկ Բ. Դուռ գալով, վարչապետին հետ երկար տեսակցութիւններ ունեցան։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՎԱԽՃԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Անգլիական և Աւստրիական դեսպանները երէկ Բ. Դուռ գալով, նորընտիր վարչապետ Քեամիլ փաշայի հետ երկար տեսակցութիւններ ունեցան պատերազմին ստացած հանգամանքներուն և թշնամութեանց վերջ տալու կարելիութեան վրայ։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՆԱԶԻՄ ՓԱՇԱՅԻ

Օսմ. բանակին վերին հրամանատարը Սուլթանին կը գրէ, հետեւեալ հեռագիրը ստացած է պատերազմ. նախարար և օսմ. բանակներու ընդ. հրամանատար Նազիմ փաշայի. «Մեր սիրելի բանակին յաջողութիւնները աւելցող Ձեր երկու հեռագիրները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին մեզ։ Թէ զէնք և թէ հրամանատարներու հետ ամբողջ սպաները և զինուորները կը հնարաւորեմ և բարձրիկ ալ բարեւներ կ'ընեմ։ Կը մաղթեմ նաեւ որ ինչպէս անգենարանին նշանակեցիք և այս աշխարհի մէջ ալ միշտ ի պատուի մնաք։ Անհնարաղէն կը խնդրեմ որ իր ազգականներուս ու մարգարէին բարերար հոգիներուն արժանի ընէ ձեզի։ Այսպէս հնարելս Աստուծոյ ձեր կատարեալ յաջողութեան աւետիսն կ'սպասեմ»։

ԱՒՈՒՐ ՊԱՏՇԱՃԻ

Կան կարգ մը բացատրութիւններ որոնք կապես պատերազմական ըլլալով հանդերձ՝ սովորաբար խաղաղութեան ժամանակ կը գործածուին, անշուշտ աւելի յաճախ ռազմական անձերու կողմէ, թէպէտ խաղաղասէրներն ալ անոնց նայելով որդեգրած են այդ բացատրութիւնները։

Այս կարգի բառեր են «պաչարք», «ընդհարում», «թաբթիք» և ին. որոնք կը գործածուին առ հասարակ բոլոր հանրային խնդիրներու և մասնաւորապէս մեր ազգային կեանքին մէջ. եթէ սովորական ատենները չենք անդրադառնար այս բառերուն մեծութեանը, բազդատմամբ իրենց նշանակել ուզած գործին կամ նիւթին, պատերազմի այս օրերուն մէջ, սակայն, հակադրութիւնը չափազանց ցայտուն կը դառնայ և չենք կրնար ինքզինքիս ժպտելէ արգիլել երբ՝ օրինակի համար՝ Թաշ. խորհուրդի մը ծոցին մէջ մղուած «պաչարքի», «ընդհարումի կամ մեռանելի» խօսքեր կը լսենք։

Աւելի աղուորը կայ սակայն։

Երկի առաւօտ, թերթի մը մէջ կը կարդայի նեարգրութիւն մը սրտին մէջ երկարօրէն զարգացած էր գլուխն հանելուս քանի մը գաղափարի զարգիի ազդիներու, գլխէր ատեն, փողոցը, անձրեւին տակ։

Արդ, յոգուածին հեղինակը, մեզի հասկցնելու համար թէ ապ պահուն զարգիի ազդիները կը թրդէին անձրեւէն, կ'ըսէ. «Մինչդեռ մենք գնուած էինք հովանիներով...»։

Կ'երեւակայէք Պուլկար բանակին դէմ քարոզ զօրքերու վիճակը... «գնուած» հովանոցներով։

Աւելի լաւ է, կարծեմ, բամբասով զինուած ըլլայ այդ պարապուրդ. գոնէ բամբասը բանի մը օգտակար է... պատերազմին մէջ։

ԱՍՈՒՊ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

ԻԹՏԱՄ Քեամիլ փաշայի վերջին վարչապետ անուանուելուն վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ չօրս տարի է վեր գեղեցիկ ցոյց տուին որ Քեամիլ փաշայի պէս միջազգային կարողութիւն և համբաւ ունեցող պետական անձնաւորութիւն մը վարչապետութեան ձգելը մեծ սխալ մըն էր։ իսկ դային ձգելէ վերջ վերստին պաշտօնի չկոչելը, այդ սխալը մտան չնաւորել և անոր ցաւալի հետեւանքներուն ենթարկել էր այս երկիրը։

ՍԱՊԱՀ վեր կը հանէ սա պարագան թէ՝ մինչդեռ օսմ. մամուլը թշնամիին դէմ յամառ դիմադրութիւն մը կը յանձնարարէր, Պուլկար վարչապետ Կէչօֆ Եւրոպական միջամտութիւն կը խնդրէր։ Անշուշտ Եւրոպական միջամտութիւնը այն ատեն Կէչօֆին գործին կուգար, սակայն օսմ. հաստատամտութիւնը իր վարձատրութիւնը ունեցաւ Նազիմ փաշայի երկեմ ծանուցած յաղթանակով։ Պապանց կ'ըսէ թէ՝ օսմ. պետութիւնը որ այս պատերազմին չէր փափաքած, այժմ երկրորդ անգամ կ'սպասէ գինու զօրութեամբ չահել երկիրներ, զորս իր նախնեաց յաղթանակները իրեն տուած էին։ Ասոնցէն Եւրոպական միջամտութեան ակնարկելով, «Պապան» կ'ըսէ. «Ինչ մը եւս սպասեցէք այս յաջողութիւնները չարուն նակաս ենք»։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՊԱՒԼԵՆԲԱՆԱՆ ԴՈՐՄՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԷՏԻՐՆԷԻ ԵՒ ՔՐՔՔ ՔԻԼԻՍԷԻ ՇՈՒՐՋ

(«Թան»ի պատերազմ. թղթակցէն)

Թանի պատերազմ. թղթակիցը Սթամբա-Զակօրայէ հետեւեալը կը հեռագրէ Հոկտ. 26 թիւով.

«Պուլկարիա մէջտեղ է իր զինուոր յաջողութեան մասին և Քրքք Քիլիսէի սամը զիրքին սուինաւոր յարձակմանը զրաւումը ամենամեծ խանդավառութիւն մը յառաջ բերած է։ Պուլկարիա որոշած է մահացու կռիւ մը մղել և այս նպատակին համար արդէն իսկ զէնքի տակ առած է 1912 և 1913ին զէնքի տակ կոչուելիք նոր բազիրները, որոնց գումարը կը հասնի 80000ի։ Ասոնք անմիջապէս զինուորական հանդիսաւոր հաղորդութիւնով պիտի զրկուին պատերազմի դաշտերը, ուր ամենակարճ ժամանակի մէջ իրենց մարդանքը ստանալով, սահմանապահ պիտի մնան։ Այս նորակազմ զինուորներուն համար հարկ եղած դիւրանքի կազմակերպութիւնները արդէն պատրաստ են։ Կենդ ըսելով որ բալանդակ Պուլկարիա այժմ պատերազմի համար ոտքի կոած է։ Աղղը և բանակը նոյնպէս են։ Թագաւորը, որ կատարելապէս քաջալուրջ է, օրն ի բուն կ'աշխատի իր երկու օգնականներուն հետ, որոնք են ընդ. հրամանատար զոր. Սաւոֆ և ընդ. սպայակոյտին նախագահ զոր. Ֆիչէֆ։ Թագաւորը երէկ Մուսթաֆա Փաշա երթալով խորհրդակցեցաւ տեղւոյն վրայ գտնուած հրամանատարներուն հետ։ Նոյնպէս խօսակցեցաւ վիրաւորներուն և պատերազմական զերիներուն հետ։ Այս վիրաւորները կը խոստանին թէ, պուլկարական նահանջ, (բաֆ սիւնկիս) հրամանը իրենց տրուած կ'ուզէ։ Այդ զերիները կ'ըսեն թէ քրիստոնեայ զինուորները միշտ առաջին չարքերուն վրայ կը զետեղուին։ Ես ալ անձամբ խօսեցայ մէկ քանի զերիներուն հետ։ Մոսուլաբարձ թաբք սպայի մը հետ, որ ինձ պատմեց թէ իրենց՝ չասերը ամենեին տեղեկութիւն չունէին պատերազմին ամենաաբարական իրաւութեանց վրայ։ Այսպէս մնաւ Լիւլէ գիւղը թէ Թուրքիա յարձակման ենթարկուած էր իր չորս սահմանագիծներէն։ Զինուորները բացարձակապէս անտարբեր երեւոյթ մը ունին և կամ բարոյական ջլատուած ենթարկուած են։ Ցաստանի բան է որ իրենց՝ չասերը հարձակողի զէնքի տակ կոչուած են՝ առանց բաւականաչափ մարզուած ըլլալու։ Զինուորները՝ հարկաւոր իրենց ատենարան ժամանակաւորութեան, կ'ըսեն թէ մեռնելին անարդարան է, և թէ հայի պատրաստութեան եղանակը առաջարկուած կատարելուն սեւ կ'ելլէ, և կանգնուած կերպով ալ բամբակ անկարելի կ'ելլայ։

Այս գերիները իրենց ժամանակը կ'անցնեն ալա բուրնա սեղ ծարաւածի նստած ու իրենց տրուած սիգարները ծխելով։ Մեծ գովեստով կը խօսին իրենց ենթակայ եղած վարմունքին մասին։

Իսկ Թանի Վիեննայի թղթակիցն ալ կը գրէ. «Պուլկար բանակին զորձողութիւնները նպատակ ունին պաշարել ու սնչացնել Մարիցայի հովտին մէջ ու դէպի Էրկինի քաշուող օսմ. այժերը։ Պուլկարները կը փափաքին որ Եւրոպայի դիւանագիտական միջամտութիւնը տեղի չունենայ, կատարուած լրտեսական վիճակ մը ստեղծեն, որպէս զի կայսրութիւնը կարելի եղածին չափ նպաստաւոր ըլլայ իրենց։ Բրքք Քիլիսէի մէջ պատուած օսմ. այժերը մեծ կորովով կը հարձակուին Պուլկարներու կողմէ։ Պուլկարական բանակը, հակառակ յաղթացուցիչ դնայդներուն և անտառներու մէջ օրերով տեւող գործողութեանց, միմիայն իրենց ռազմամթերքը ամբողջացնելու, պաշարը նորոգելու չափ հանգստանալու կարճ ժամանակ կրցին ունենալ։ Բոլոր բանակը, մինչեւ յետին զինուորը, հանգչեցած են որ կարելի եղածին չափ մեծ ճիգ թափել պէտք է թուրք բանակը կատարելապէս ջախջախելու և փճացնելու համար։ Արագաշարժութիւնը բանակին պաշտօնական կարգախօսը դարձած է։ Պէտք է, կ'ըսեն, ժամանակ տալ Թուրքերուն որպէս զի խրամներ չենին, օդնական այդ ատենն ու Պոլսոյ վրայ նահանջելու ատեն ուենան։ Պուլկար բանակին մէջ ոչ ոք կը հաւատայ որ օսմ. բանակը յաղթական յարձակողական մը կրնայ սկսիլ։ Ուստի խնդիրը կը մնայ մի միայն թուրք բանակին վերջին հարուածը տալուն մէջ։ Պուլկար բանակին լարոյական կորովը խիստ բարձր է։ Պուլկար զինուորը ինքզինքը անպարտելի կը նկատէ, և կ'երեւի թէ ատանկ ալ պիտի ըլլայ։ Զօրավար Տիմիթրիէֆի յաջողացուցը դէպի Էրկինի կը կատարուի խիստ ընդարձակ ճակատի մը վրայ։ Այ թեւը կը յառաջանայ Սէնիէ-Գապա Էսկիի ճամբուն վրայ։ Իսկ զօրաբաժնի մը ալ կը յառաջանայ Նաձէի վրայ։ Այս զօրախումբին ստանարպետն մասը արդէն հասած է Սէնիձա-Նաձէ գիծին վրայ։ Օժանդակ զօրախումբերն ալ կը յառաջանան զէպի Պապա Էսկի և Լիւլէ Պուրկազ։ Այս զօրախումբը ճամբան կանգ առնել ստիպուեցաւ Քրքք Քիլիսէի տակ։ պատահած ճակատամարտին հետեւանքով, բայց դարձեալ կրցաւ հանիլ այդ քաղաքին հարաւային կողմը անստանալ մասերը։ Զարն թեւին զօրախումբերը մեծ դարձուածք մը կը կատարին Բանար-Հիսարի և Սէրայի վրայով ու նպատակ ունին Զօրլու և Լիւլէ Պուրկազի միջև թրքական հաղորդակցութիւնները ընդհատել։ Վաղուընէ սկսեալ թուրք զլխաւոր բանակին կողմէն հետ ընդհարիլ պիտի սկսին։ Քրքք Քիլիսէի նահանջող թրքական մեծ բանակին կարեւոր այժեր կը գտնուին եւ կամաւորի դիծին հիւսիսային կողմը Պապա Էսկիի և Լիւլէ Պուրկազի միջև։

ԳՐՕԶՆԱՑԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ԳԻԾԻՆ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն Հոկտ. 26 թուականի. «Գրէկկոնիձէի հովտին մէջ զորձող պուլկարական զինուորները կատարի և բուռն կռիւ մը եւս, Հոկտ. 24ին սիրեցին Քէշտա քաղաքին, ուր դասն լեռնային և գաչատին մէջերի հրամանի և մեծաքանակ փամփուշտ։ Հարիւրի չափ զինուորներ վիրի ինկան։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀՈՒՆՔԵՐԸ ԵՒ ՓԱՇՏՆԵՐԸ

Սոֆիայէն Հոկտ. 26 թիւով կը գրեն.— Պուլկար սահմանապահին վրայ գրուած Ճամա Պուրայէն կը հեռագրեն թէ այդ գաւառային բնակիչները բացի ի բաց ապստամբած են։ Պուլկար հրամանատարները, որոնք ցարդ 80 հոգիէ կը բաղկանային, այժմ 3-400 հոգիոց խումբերով է որ կը գործեն։ Պատերազմէն յաջորդաբարձութենէն վերջ, Պուլկար զինուորները իրենց հունքը Պուլկարիոյ սահմանը ուղղեցին։ Գրեթէ ամբողջ գիւղերը հրդեհուեցան։ Ամենեն ետեւ մնացողներն ալ ոչ ոք կրցան հանել։ Ամենեն ետեւ մնացողներն ալ ոչ ոք կրցան հանել։ Ամենեն ետեւ մնացողներն ալ ոչ ոք կրցան հանել։

ԱՆՈՒՇ ՄԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՅԻՆ ԴՈՒՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՀԻՒՍԻՍԻ ՄԷՋ ՋՈՒՐԸՆԵՐԸ ԿԸ ԹԱՓԱՆՈՒՄԵՆ

Ֆիլիպէի մէջ ներքաղաքացիներ չորս թաղերի, մէկ քանի հարիւր Ջուրը թաղուած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Լարիսէի չուրջ, Մարաշի ամրութեանց մօտ տեղի ունեցող կռիւներու մէջտեղին 1800 Օսմ. զինուորներ, որոնց մէջ կը գտնուին նաեւ զօրավար մը, գերի ինկան։ Ֆիլիպէի բնակիչները այս լուրին վրայ մեծ խանդավառութիւն զգացին և կը սպասեն գերիներու ժամանումին, ասոնց մէջ կը գտնուի նաեւ 22 տարեկան կին մը, որ Թամրաչի չուրջ մղուած կռիւներուն ժամանակ գերի ինկաւ։ Լարիսէի կայարանը, որ Մարաշի արտարձանին մէջ կը գտնուի, Պուլկարներու կողմէ գրաւուած է։

ՊՈՒԼԳԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒԹԱՓՆԱՅԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՄԱՍԼԵԴՈՆԻՈՅ ԳԵՐԻՍՏՈՆԵԱՆՆԵՐՈՒՆ Վ. Ի Հ Ա Ն Ա Կ Ը

Մաքեն կը գրէ Հոկտ. 26ի թիւին մէջ.— Մինչ Պուլկարները կը պաչարէին Էսրէրէն, քաղաքին հիւսիսակողմը, Գարա Ագիլի մէջ, Թուրքերը հազար երեք հարիւր թշնամի ձիաւոր կուսակցու անկարող վիճակի մէջ գրած էին։ Քրքք Քիլիսէի թրքական բանակը, պարտուած և ուժասպառ, դէպի հարաւակողմը կը քաշուի անկարգութեամբ։ Սերբերու կողմէ Գուսմանովայի դրաւումը և Նէվրէկոբի գրաւումը Պուլկարներուն կողմէ, արեւմտեան կողմը բաց կը ձգեն Սիկիսի ճամբան, և Մակեդոնիան ապարկայ կը պարձնեն երկու դաշնակիցներու յարձակողականին։ Լուր մը կը հասնի մեզի։ որուն վրայ չենք կրնար ապարդասել։ Թուրքերը վրէժ մը կը լուծեն։ Ամէն մարդ գիտէ թէ Եւրոպական Թուրքիան ցեղերու խառնուրդ մը կը ձեւացնէ։ Պուլկարներ կան Էսրէրէի մէջ, քրիստոնեաներ Սիկիսի և Ցոյներ Սէրբիէի։ Երբեմն սնոնց վրայ կատարուած եղեռնագործութիւնները կ'ենթադրեցնէին Եւրոպան։ Այսօր խրամական ատելութիւնը, տարբերութիւններն զգացած, կը պոռթկայ։ Կ'ըսուի թէ Էսրէրէի մէջ պուլկարները հրացանի կը բռնեն, Սիկիսի մէջ քրիստոնեաները կը կոտորեն։ Սէրբիէի մէջ քրիստոնեայ քահանաներ, կիներ ու տղաք սպանուած ու յօշոտուած են։ Պատերազմը վարող բնակիչներ արձնացուցած է, որչափ ատեն որ այս ահեղ կայսրութիւնը չարաբնակ է։ Պուլկարները չանխնայարար արդարութեամբ կը յառաջանան։ Ամենայն թնդանօթները, և զինուորական

ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ԿԻՒԼՀԱՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Թափգաբուի պալատին Այա-Սոֆիայի վրայ բացուած դուռէն ներս մտնող մը ինքզինք պիտի գտնէ ճշմարիտ պատրազամասրի մը մէջ։ Պալատին աւելի տարածուող ընդարձակ բացատները լեցուն է զինուորներով, որոնք իրենց հագուստը ու զէնքերը կ'ուռնեն մեկնելու համար։ Հոս ու հոն թնդանօթի սպառնացող փողերը կը փայլին արեւին տակ։ Սպաները արագ արագ կ'երթեւեկեն։ Ծնողները հոն վերջին անգամ ըլլալով զուցէ կ'ողջագուրեն իրենց զինուոր զաւակները, յուզուած և արտասուալից։

Այս դուռէն մտնելէն ետք՝ զէպի աջ նեղ զառիվար մը կայ։ Այս զառիվարէն պէտք է իջնել կիւլհանէի զինուորական հիւանդանոցը երթալու համար։

Դռնէն զոյնով ներկուած, երկայրի ուընդարձակ չէնք մըն է հիւանդանոցը։ Մեծ դրան առջեւ երկու զինուոր կը սպասեն անոր ճուտքը արգիլելու համար կիներու ու այրերու բազմութեան մը, որոնք եկած են իրենց աղգականները փնտռել վիրաւորներուն մէջ։

Ներսէն թուրք կին մը հիւանդանոցի բժիշկներէն մէկուն հետ կը վիճաբանի։

— Բայց զուարակ տեսնել կ'ուզեմ, ինչ՞ է թող չէք տար։

— Բացարձակապէս արգիլուած է, կը պատասխանէ զինուորական բժիշկը։ Կիրակի օր եկո՛ւր։

— Զաւա՛կս ալ ցոյց չէք տար ինձի։

— . . . .

Հիւանդանոցէն անջատ սղիտակ չէնք մը կայ, որուն ճակատը գրուած է սարկը իմալաթիանեխի։ Վիրաւորներու համար վիրակալ կը պատրաստեն հոն։

Նախ այդ տեղ կը մտնեմ։ Դպրոցական տղաք լեցուած են հոն և կ'աշխատին։ Ասիկա իրենց բաժինն է որ կը բերեն պատերազմէն։ Երկու կարգի վրայ շարուած այս տղաքը բոլորուած են սեղանի մը կամ փոքրիկ մեքենայի մը շուրջ և հաճոյքով կը կտրեն կամ կը կարեն բամպակն ու կտաւը, օրինք վաղը ո՛վ գիտէ, ո՛ր դժբախտին վերքը պիտի կապեն։

Գեղմանցի բարձրաստակ ու ազատ շարժուածքներով հիւանդապահուհի մը կ'երթեւեկէ այս ազգ մէջ իրեն օգնական քանի մը հիւանդապահուհիներով, որոնց մէջ իսամ ու քրիստոնեայ կիներ կան։

Վիրակապ պատրաստող այս մաքուր ու կոկիկ հագուած եռանդուն զպրոցականները թողլով հիւանդանոցին քոլիսի փոքրիկ գուռէն ներս կը մտնեմ և ինքզինքս կը գտնեմ երկար ու քիչ մը մութ նրբանցքի մը մէջ։ Ասիկա վարի յարկն է, ուր սպասները և անցեալ շաբթու մէջ եղող վիրաւորները կան։

Նոր եկող վիրաւորները գտնելու համար կարճ սանդուխի մը վեր կ'ելնեմ։ Զինուոր հիւանդապահ մը կը տեսնէ զիս ու թոյլ կուտայ որ առաջին բաց սենեակը մտնեմ։

Երկու վիրաւոր կայ հոն։ 40էն աւելի մաս մանճախաները, որոնց վրայ վերնակ մը ու դեղնագոյն պաքանիա մը ձգուած է, պարալ են դեռ։

— Ե՞րեկ եկաք, կը հարցնեմ անոնցմէ առաջինին, որ երեսուն տարեկանի մօտ դերձակապետ մէկն է։

— Երէկ իրիկուն, կը պատասխանէ։

— Ե՞րբ վիրաւորուեցաք։

— Անցեալ երեքշաբթի օր։ Մենք մինչեւ պուլկար սահմանագիծը գացած էինք։ Ես օրօրոց վաչէն կը պատկանիմ։ Շաբաթ մը կայ որ վիրաւորուած եմ ոտքս։

— Հապա ինչո՞ւ երեկ իրիկուն եկաք։

— Նախ չտիպակ գլուխիս մէջուն մէջ գարմանուեցանք, յետոյ հոս փոխադրուեցանք։

— Ո՞ր տեղացի ես։

— Սվազցի եմ, անուս Հասան է։

— Բայց պատկաղ ընկե՞րդ ալ Սվազցի է։

Մեռածը բաբէն վրայէն գլուխը ինձի կը դարձնէ։ Դէմքը կարծ մորուքով մը ջրեանգաւած է։ Ան ալ երեսունի մօտ ըլլալ կը թուի։

— Ես Մրմալըձէն եմ, կը պատասխանէ։

— Մլեւնայն կոմ՞ին մէջ վիրաւորուեցաք։

— Ո՛չ, ես Լիւլէ Պուրկազի մօտ վիրաւորուեցայ։ Մենք Պուլկարներուն հետեւէն ինկած էինք ու կը հալածէինք զանոնք։ Եթէ մեր հրամանատարը աբիշ ճարի հրամանը տուած չըլլար, մինչեւ պուլկար հողը կը մտնէինք։

Կը խորհիմ թէ ասիկա սպայակոյտին մէկ յատակագիծն էր և կամ զգուշական միջոց մը թշնամիին կեդծ նահանջումէն չխաբուելու և անոր ծուղակին մէջ չկենալու համար։

— Վէրքդ ո՞ր է։

— Ոտքիս վրայ է։ Զինուորները մեծ մասով կա՛մ աչքէն կամ ոտքէն և կամ ձեռքէն կը վիրաւորուին։ Շատ քիչ կը պատահի որ մարմնին միւս մասերուն վրայ հանդիպի պնդակը։

Իրա՛ւ ալ այս սենեակին քովի սենեակը մտնելով կը տեսնեմ 16ի մօտ վիրաւոր զինուորներ, որոնք գրեթէ բոլորն ալ ձեռքէն կամ ոտքէն զարնուած են։

Այս երկրորդ սենեակին վիրաւորներին մէկուն մօտենալով կը հարցնեմ թէ առնիկա Գլրք-Քիլիսէի մօտ վիրաւորուած է։ Իմ հարցումներուս կը պատասխանէ պլուխը մէկտ երերցնելով ու գրեթէ խրթանչիւր բառին կցելով եա մը։

— Եա՛, կ'ըսէ, մենք ամրոցին մէջ էինք։ Պուլկարները եկան, թնդանօթի կրակ մեր է սկսաւ։ Ես հոն վիրաւորուեցայ։

Այս անատօլցի զինուորին չէչոն մէջ այնքան համակերպութիւն կայ որ, կարելի չէ զայն մոռի ընել ու չիարեկցել անոր։

Անոր քովը պառկողը իր աչքերը յատած է ինձի և ուշադիր կերպով կը քննէ զիս վերնակին տակէն։

Ան ալ Անատոլուէն է և Հաքէօյի կոմին մէջ վիրաւորուած է։ Կ'երևի թէ անիկա տենդ ունի, որովհետև կը զուլայ։

Երրորդ մահճակալին մէջ պառկողը աւելի ուշիմ կ'երևի և աւելի յատակ կերպով կը բացատրէ, որովհետև, չմոռնամ ըսել թէ այս հիվանդները չեն կրնար ճըշդիւտ տեղեկութիւն մը տալ բանակին շարժումներուն և պատերազմին իրադարձութիւններուն վրայ։ Անոնք գիտեն միայն որ, իրենք իրը զինուոր կռուած են և վիրաւորուած։ Ասիկ անգին ուրիշ բան գիրենք չհանդրդռեր։

Այս երրորդը վիրաւորուած է Էսքիշէհիր և Գրլք-Քիլիսէի մէջտեղ։

— Մենք, կ'ըսէ, գեսին պատկեր էինք ու սղալով կը յառաջանայինք։ Վերջին գիտցանք որ պուլկարները մեզ երկու կողմէն պաշարած են։ Կռիւը չատ բուռն եղաւ և մինչեւ իրիկուն շարունակեցաւ։ Ես իրիկունը ժամը 2ին վիրաւորուեցայ ուսէս։

— Կռիւը բաց դաշտի՞ վրայ էր։

— Այո՛։ Հոն ամրութիւն չկայ։ Մովի մը չափ տարի են այն տեղերը։ Ամրութիւնները սահմանպրուխին վրայ են։

— Զէզի հետ ուրիշ վիրաւորներ ալ եկա՞ն։

— Երէկ իրիկուն 60 վագոն եկաւ, որոնք լեցուն էին վիրաւորներով և հիւանդներով։ Իրաքանչիւր վագոնին մէջ կար մօտաւորապէս 20 հոգի։

Կը զգուշանամ բարձր ձայնով խօսելէ, որովհետև վիրաւորներուն մեծագոյն մասը կը քնանայ կամ աչքերը գոցած է քնանալու համար։ Ես ինչ բան։ Կը տեսնեմ որ անոնք կը գալարուին վերմակներուն տակ։ Երբեմն երբեմն ցաւի հեծեծանք մը, հոնդիւն մը կը լսուի։ Մէկուն չրթունքը բաներ մը կը փսփսայ, որուն մէջէն բառերը կարելի չէ որոշել։ Անոնք ծանր վիրաւորներն են. թեթեւները Հայաստան Բաշա կամ ուրիշ տեղը ղրկուած են։

Հանդիպակաց սենեակին մահճակալներն ալ ամբողջովին դրաւուած են վիրաւորներէ։

Երկու վիրաւորներ նստած են անկողնին մէջ։ Անոնցմէ մէկը կոթնած է բարձին և սոսկալի կերպով ժպտին է։ Դէմքը տեղի ունեցած թիւրը ունի, աչքերի տեղին մը դեղնութիւնը։ Աչքերը սրոնց մէջ խորանդրուած, մարդ բան մը կայ, գանդաղորէն ինձի կը դարձնէ։

— Ես քեզի պիտի ճանչնամ, կ'ըսէ ինձի, ու աչքերը աւելի հաստատորէն կը քամէ վրաս։

— Դուն ո՞ր տեղացի ես։

— Կէյվէցի։

— Ուրեմն զիս չես կրնար ճանչնալ։ Ես Կէյվէ չեմ գացած։

Թիչ մը կը խորհի։ Ինձի այնպէս կուգայ թէ անոնցմէ զառանցանքը անցնելով ինքզինքը կը գտնէ հետզհետէ։ Երբ իր գիտակցութիւնը կը ժողվի բոլորովին, զինք կը հարցափորձեմ։

Երիքլիի մէջ վիրաւորուած է անիկա։ Երեք վէրք ունի. երկուքը սրունքին և մէկը թեւին վրայ։ Շատ արիւն կորնցուցած ըլլալ կը թուի։

— Անուտա Հաճի Մէհմէտ է, կ'ըսէ, Կէյվէլի Հաճի Մէհմէտ։ Թերեւս զիս հարցուռնող ըլլայ։ Անուտա գրէ՛ թուղթի մը վրայ։ . . .

Կարծես թէ չրթունքին տակ բան մը կայ զոր չկրնար, չուզեր ըսել սակայն։

Գրպանէս թուղթ մը կը հանեմ։ Կը սպասեմ որ ինձի նամակ մը գրել տայ իր սիրելիներուն, ինչպէս կը գրեն զինուորները։ Անիկա իր աչքերը թուղթին վրայ կը նետէ, յետոյ թարթիչները կ'ամփոփէ վարկեան մը։ Ինձի կը թուի թէ՝ անոր աչքերուն խորէն արցունքի կաթիլ մը կը քաշուի։ Անոր չրթունքները կը դողան։ Կը լռէ։

Վաղը թերեւս Հաճի Մէհմէտ պիտի ընկճուի, պիտի կթի իր վերքերուն ծանրութեան տակ ու անոր մահճակալը պարապ պիտի մնայ։ Իր ծերունի մայրը, կամ իր գեղատի կինը պիտի մնասէն զայն, պիտի սպասեն անոր վերադարձին ու ինչ սուգ, եթէ ոչ ոք զայն տեսած չըլլայ. . . ։

Կուգամ հեռանալ այս ցաւի և զարարումներու բոյնէն։

Հիւանդանոցի դրան առջեւ միւնոյն բազմութիւնն է որ կ'անհամբերի, կը ըսպասէ։

Պատին վրայ՝ եկած վիրաւորներուն անուանացանկը կայ։ Բոլոր այս սպասողները իրենց ազգականներուն անունները կը փնտռեն անոր մէջ։ Եւ ինչ յուսահատութիւն, եթէ զանոնք չգտնեն հոն։ Վիրաւորուած ըլլան գոնէ, հոգ չէ, բայց մեռած, երթե՛ք. . . ։

ՅՈՎՀ. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Դիւանագիտութիւնը և պատերազմը, թէև իրենց էութեամբը իրարմէ բացարձակապէս տարբեր, սակայն միւնոյն քաղաքական սատարին երկու ձեւերը կը ներկայացնեն։ Մերթ իրարու յաջորդաբար կը գործեն, մերթ իրարու զուգահեռաբար. կառավարութեան ճարտարութիւնը պիտի կատարէ այս երկու գործողութեան եղանակներուն միջեւ ընտրութիւնը կամ պիտի որոշէ երկու եղանակներուն ալ զուգակցութիւնը։ Բայց երկուքն ալ, իբր գործօն սատար, միւնոյն նպատակին կը ձգտին. բնականաբար այս նպատակը անհրաժեշտաբար քաղաքական է, ըլլայ այն հողային ընդարձակում կամ ազգային ինքնապաշտպանութիւն։ Կարելի է նաև ասելիցնել որ զիւանագիտութիւնը և պատերազմը, իրարմէ անկախաբար, առանձին կը գործեն։ Քանի հա երթանք պատմութեան մէջ, այնքան բազմաթիւ օրինակներու կը հանդիպինք պատերազմի իբր առանձին գործող սատար և քանի յառաջանանք նոր ժամանակներուն մէջ, այնքան յաճախակի կը զտնուն օրինակները զիւանագիտութեան իբր առանձին գործող սատար։ Ապահովաբար, ասիկա ժամանակից քաղաքակրթութեան էն մեծ և էն անգին յառաջդիմութիւններէն մին է բարոյական կարգին մէջ։ Բայց չատ սակաւաթիւ են դեռ այս վերջին օրինակները. պէտք է յուսալ որ հեռու չէ այն ժամանակը ուր կարելի պիտի ըլլայ ամէն քաղաքական խնդիր միայն ու միայն դիւանագիտութեամբ լուծել, առանց զիմելու պատերազմին։ Թերեւս պատերազմական գիտութեան կատարելագործումն իսկ, այն արհաւիրքներու հեռանկարովը զոր կ'ըսպառնայ, անկարելի պիտի դարձնէ զայն։ Պէտք է յիշել նաև դիւանագիտութեան և պատերազմին անուղղակի գործակցութիւնը. այսպէս, մինչդեռ կարելի է որպէս օրինակ տալ դիւանագիտութեան իբր առանձին գործող սատար այն սքանչելի համաձայնութիւններու շարքը զոր Ֆրանսայի նախկին արտաքին գործոց նախարար Տէլքասէ կնքեց տարբեր տէրութիւններու, մասնաւորապէս Անգլիայ հետ, և անգլուռուս համաձայնութիւնը, պէտք է նաև դիւանագիտութեան և պատերազմին անուղղակի գործակցութեան իբր գլուխ գործոց մը նկատել անցեալ տարուան համաձայնութիւնը։ Արդարև, Անգլիա Աստղագրած էր ապարդիւն դարձնել Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Մայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Ինչ ըրաւ։ Իրեն առնչեր երկու միջոց կը ներկայանար, կամ ուղղակի հաճախնիլ սուտ կառավարութիւնն հետ, կամ պատերազմ ընել։ Այլ՝ արտաքին գործոց նախկին նախարար Մարքիզ Լանդսդաուն ոչ մէն ըրաւ ոչ մէնը, պաշտպանական և յարձակողական դաշնադիր մը կնքեց Ճապոնի հետ, ուրիշ բառով, Ռուսիոյ դէմ հանեց։ Ռուսաստանական պատերազմը Անգլիոյ համար նոյն այն արդիւնքն ունեցաւ, քաղաքական տեսակէտով, ինչ որ պիտի ունենար, յաջողութեան պարագային, ուղղակի պատերազմը և համաձայնութիւնը։ Ընդհանուր կիրարով, կառավարութիւնները կանգ կ'առնեն առաջին ձեւին վրայ. ամէն անգամ որ երկու կառավարութիւններ հին կամ անմնախատեսելի դէպքերու հետեւանքով երեւան եկած հարց մը կամ դժուարութիւն մը կ'ունենան լուծելիք կամ հարթելիք, նախ կը դիմեն դիւանագիտական միջոցներու, և անյաջողութեան պարագային, պատերազմը կ'անցնի տեսարանին վրայ։ Մեր ժամանակեայ դիւանագիտութեան գործունէութիւնը կը գծուի հետզհետէ ուրիշ պատերազմի պատճառ ըլլալիք խնդիրները լուծել դիւանագիտական ճամբով։

Օրինակ՝ զանք Պալքանեան ներկայ պատերազմին։ Ինչ կ'ուզեն Գուլգարիա, Սերպիա, Յունաստան և Գարատաղ.— Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգներուն մէջ իրենց ցեղակիցներուն բարեկարգութիւնը ապահովելու կոչուած քաղաքական ինքնորոշութիւնն մը։ Սակայն այս նպատակով Բ. Դրան մօտ կատարուած դիւանագիտական ճիգերը այնքան հարեւանցի կերպով և բաղդատաբար այնքան կարճ ժամանակի մէջ կատարուած են որ, անհերեղի պէտի ըլլար հաւատալ նոյն ազգերի թագաւորական հաւատարմութիւններուն։ Պէտք էր փորձել դիւանագիտական բոլոր տրամադրելի միջոցները և անյաջողութեան պարագային միայն կռուիլ ընել պատերազմին, այնպէս որ այս վերջին միջոցը բնական և տրամաբանական հետեւութիւնն ըլլար առաջինին և ինչպէս որ ներկային մէջ հանրային ընդհանուր կարծիքը, այնպէս ալ ազգային պատասխանը արդարացնէին զայն։ Սակայն եղած չըլլալուն համար՝ ներկայ պատերազմին առաջ բերելիք աղէտալի հետեւանքներուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ պետ և օրթոդոքս այն դիւանագէտներուն վրայ, որոնք ընդհարումը փութացուցին, առանց նախապէս բոլոր բարոյական միջոցները սպառելու։

Պատերազմին և դիւանագիտութեան զուգահեռական գործակցութեան էն յաջող և էն կարկառուն օրինակը կը գտնենք իսպանիոյ պատերազմին մէջ։ Արդարև, կարելի է ըսել որ Իսպանիա, ինչ արդիւնք որ ստացաւ Տրիպոլսոյ մէջ, նուազ կը պարսի պատերազմին քան իր ճարպիկ դիւանագիտութեանը։ Ինչ որ ալ ըսեն՝ իսպանական կառավարութեան Էնթրիկները պալքանեան դաշինքներուն մոտ՝ հաւանօրէն քիչ չենդասեցին զանոնք քաջալերելու և պատերազմի մղելու։ Եթէ Թուրքիա իր ասջև պալքանեան կնճռոտութիւնները չունենար՝ ապահովաբար իսպանիոյ դէմ հաչտութիւնը պիտի չի կնքուր զինք, և կամ եթէ պիտի կնքուէր՝ իսպանիոյ համար պայմանները այնքան նրպատասխան պիտի չըլլային որքան են հիմա։ Բայց, արդար ըլլալու համար, պէտք է ընել որ Իսպանիա, այս մէկնաբանիկ բառական պարկեշտ կերպով. մինչդեռ մէկ կողմէն զինուորական գործողութիւնները կը հետապնդէր Տրիպոլսոյ մէջ, անդին իր պատուիրակները կը բանակցէին արդէն Թուրքիոյ բանակներուն հետ հաչտութեան ընդունելի մը գտնելու համար։ Դիւանագիտութեան և պատերազմին զուգահեռական գործակցութիւնը կը թուի ուրեմն զոհացնել մարդասիրական նկատումները, որովհետև այս մէկնաբանն արդիւնքն այն է որ պատերազմին վախճանը կը փութացնէ, ինչ որ մարդկային կեանքերու և ուրիշ զոհողութիւններու խնայողութիւն մը կ'ենթադրէ։ Օսմ. կառավարութիւնը կրնայ ուրեմն, կառաջարկէ սրդեզրել զայն Պալքանեան ներկայ պատերազմին մէջ։

Երբեակ Հանգամանքները ծանր փորձ մը անցնելու վրայ է։ Ոչ Անգլիա, հակառակ անգլուռուսական ծանօթ համաձայնութեան, ոչ ալ Գերմանա, հակառակ իր զինակցութեան կը գերուն, արամադիր չեն երեւնար շաղանակներ մոխիրեն դուրս հանել Ռուսիոյ համար։ Իրա՛ւ է թէ այս իրողութիւնն կարելի չէ հեռացնել նաև թէ, ինչպէս 1877ին և անկից առաջ 1856ին, արեւմտեան այս երկու մեծ տէրութիւնները Ռուսիոյ դէմ թշնամական դիրք մը բռնեն, այն պարագային ուր այս վերջինը միջամտէ եթէ Սլաւները յաղթեն։ Այսուհանդերձ թէ՛ Գերմանայի և թէ Անգլիոյ մէջ, այն սկզբունքը թէ՝ պէտք է Թուրքիան, արեւեան գնով իսկ, պահպանել Հիւսիսի Հսկային յառաջխաղացութեան դէմ՝ իր ուժը կորսնցուցած է երկար ժամանակ, է մեր։

Կը մնայ, ուրեմն մեծ տէրութիւններուն հետ բանակցիլ բարենորոգումներու խնդրին վրայ։ Բ. Դուռը արդէն ծանոյց թէ 1880ի նահանջներու օրէնքին և Պերլինի դաշնագրին 23րդ յոդուածին հիման վրայ բարենորոգմանց նոր օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ Եր՝ երդարանին։ Բայց այս խոստումը չի զոհացուց Պալքանեան տէրութիւնները, որովհետև անոնք կ'ուզուրէին թէ զգոյգացութիւնը լուրջ և բաշխուորութիւններու ընդհրացած չէ, թէեւ ճշմարտութիւն այն է որ իրենց ուժին վրայ չափազանց ինքնավստահութիւն է որ մղեցնց պատ քաղաքագէտներուն զսպողութիւնը։ Սակայն, ընդունելով որ բաւական չէ միայն լայն բարենորոգումներ խոստանալ, այլ անհրաժեշտ է նաև լուրջ երաշխաւորութիւններ տալ անոնց գործադրութեան մասին, կը թուի որ արձանագրուութեան խնդիրը չի կըրդեն նաև այս կէտին վրայ բանաւոր սահմաններու մէջ զիջողութիւն մը կատարել, հաւատացնելով մեծ տէրութիւնները, գլխաւորաբար Երբեակ Հանձնաժողովը, և մանաւանդ անոնց մէջ Անգլիան, որուն Թուրքիոյ հանդէպ բարեացակամութիւնը յայտնի է։

Օսմանեան կառավարութիւնը ասով ոչ միայն բարենորոգումներու խնդրին մէջ իր բարի կամքին և անկեղծութեան դրական ապացոյցը տուած պիտի ըլլայ, այլ նպատակ պիտի ըլլայ խաղաղութեան կարելի եղածին չափ արագ վերանայ ապէտքի մը հեռացումին։

Ա. ՀԱՅԱՐԻԱՆԵԱՆ

ՕՍՄ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՓԱԿՈՒՄԸ

Վերջապէս Օսմ. համալսարանը փակեց իր դուռները։

Դեռ ամենուն մարքին մէջ թարմ է այն տպաւորութիւնը, զոր թողուց «պատերազմ կ'ուզենք» աղաղակող ուսանողական մրմնջիւնը։ Այս ընդհանուր (!) ցոյցին ժամամ առաջ համալսարանի ուսանողները զինուոր առնելու դադրիլը և վերջերս ալ օրական երկու ժամ մարզանք կատարելու որոշումը։ Մտադրութիւնները իրա՛ւ յաջողեցին և ընդունակ դեղին դրանելով ոկան գործադրուիլ։

Ահա այս ընդհանուր չարժումներուն դիմաց ամենէն մեծ ազդեցութիւնը ունեցող դէպքերն էին Սամսոնի դէպքերը։ Թերեւս պատերազմական գիտութեան կատարելագործումն իսկ, այն արհաւիրքներու հեռանկարովը զոր կ'ըսպառնայ, անկարելի պիտի դարձնէ զայն։ Պէտք է յիշել նաև դիւանագիտութեան և պատերազմին անուղղակի գործակցութիւնը. այսպէս, մինչդեռ կարելի է որպէս օրինակ տալ դիւանագիտութեան իբր առանձին գործող սատար այն սքանչելի համաձայնութիւններու շարքը զոր Ֆրանսայի նախկին արտաքին գործոց նախարար Տէլքասէ կնքեց տարբեր տէրութիւններու, մասնաւորապէս Անգլիայ հետ, և անգլուռուս համաձայնութիւնը, պէտք է նաև դիւանագիտութեան և պատերազմին անուղղակի գործակցութեան իբր գլուխ գործոց մը նկատել անցեալ տարուան համաձայնութիւնը։ Արդարև, Անգլիա Աստղագրած էր ապարդիւն դարձնել Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Մայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Ինչ ըրաւ։ Իրեն առնչեր երկու միջոց կը ներկայանար, կամ ուղղակի հաճախնիլ սուտ կառավարութիւնն հետ, կամ պատերազմ ընել։ Այլ՝ արտաքին գործոց նախկին նախարար Մարքիզ Լանդսդաուն ոչ մէն ըրաւ ոչ մէնը, պաշտպանական և յարձակողական դաշնադիր մը կնքեց Ճապոնի հետ, ուրիշ բառով, Ռուսիոյ դէմ հանեց։ Ռուսաստանական պատերազմը Անգլիոյ համար նոյն այն արդիւնքն ունեցաւ, քաղաքական տեսակէտով, ինչ որ պիտի ունենար, յաջողութեան պարագային, ուղղակի պատերազմը և համաձայնութիւնը։ Ընդհանուր կիրարով, կառավարութիւնները կանգ կ'առնեն առաջին ձեւին վրայ. ամէն անգամ որ երկու կառավարութիւններ հին կամ անմնախատեսելի դէպքերու հետեւանքով երեւան եկած հարց մը կամ դժուարութիւն մը կ'ունենան լուծելիք կամ հարթելիք, նախ կը դիմեն դիւանագիտական միջոցներու, և անյաջողութեան պարագային, պատերազմը կ'անցնի տեսարանին վրայ։ Մեր ժամանակեայ դիւանագիտութեան գործունէութիւնը կը գծուի հետզհետէ ուրիշ պատերազմի պատճառ ըլլալիք խնդիրները լուծել դիւանագիտական ճամբով։

Օրինակ՝ զանք Պալքանեան ներկայ պատերազմին։ Ինչ կ'ուզեն Գուլգարիա, Սերպիա, Յունաստան և Գարատաղ.— Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգներուն մէջ իրենց ցեղակիցներուն բարեկարգութիւնը ապահովելու կոչուած քաղաքական ինքնորոշութիւն մը։ Սակայն այս նպատակով Բ. Դրան մօտ կատարուած դիւանագիտական ճիգերը այնքան հարեւանցի կերպով և բաղդատաբար այնքան կարճ ժամանակի մէջ կատարուած են որ, անհերեղի պէտի ըլլար հաւատալ նոյն տէրութիւնց խաղաղասիրական հաւատարմութիւններուն։ Պէտք էր փորձել դիւանագիտական բոլոր տրամադրելի միջոցները և անյաջողութեան պարագային միայն կռուիլ ընել պատերազմին, այնպէս որ այս վերջին միջոցը բնական և տրամաբանական հետեւութիւնն ըլլար առաջինին և ինչպէս որ ներկային մէջ հանրային ընդհանուր կարծիքը, այնպէս ալ ազգային պատասխանը արդարացնէին զայն։ Սակայն եղած չըլլալուն համար՝ ներկայ պատերազմին առաջ բերելիք աղէտալի հետեւանքներուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ պետ և օրթոդոքս այն դիւանագէտներուն վրայ, որոնք ընդհարումը փութացուցին, առանց նախապէս բոլոր բարոյական միջոցները սպառելու։

Պատերազմին և դիւանագիտութեան զուգահեռական գործակցութեան էն յաջող և էն կարկառուն օրինակը կը գտնենք իսպանիոյ պատերազմին մէջ։ Արդարև, կարելի է ըսել որ Իսպանիա, ինչ արդիւնք որ ստացաւ Տրիպոլսոյ մէջ, նուազ կը պարսի պատերազմին քան իր ճարպիկ դիւանագիտութեանը։ Ինչ որ ալ ըսեն՝ իսպանական կառավարութեան Էնթրիկները պալքանեան դաշինքներուն մոտ՝ հաւանօրէն քիչ չենդասեցին զանոնք քաջալերելու և պատերազմի մղելու։ Եթէ Թուրքիա իր ասջև պալքանեան կնճռոտութիւնները չունենար՝ ապահովաբար իսպանիոյ հաչտութիւնը պիտի չի կնքուր զինք, և կամ եթէ պիտի կնքուէր՝ իսպանիոյ համար պայմանները այնքան նրպատասխան պիտի չըլլային որքան են հիմա։ Բայց, արդար ըլլալու համար, պէտք է ընել որ Իսպանիա, այս մէկնաբանիկ բառական պարկեշտ կերպով. մինչդեռ մէկ կողմէն զինուորական գործողութիւնները կը հետապնդէր Տրիպոլսոյ մէջ, անդին իր պատուիրակները կը բանակցէին արդէն Թուրքիոյ բանակներուն հետ հաչտութեան ընդունելի մը գտնելու համար։ Դիւանագիտութեան և պատերազմին զուգահեռական գործակցութիւնը կը թուի ուրեմն զոհացնել մարդասիրական նկատումները, որովհետև այս մէկնաբանն արդիւնքն այն է որ պատերազմին վախճանը կը փութացնէ, ինչ որ մարդկային կեանքերու և ուրիշ զոհողութիւններու խնայողութիւն մը կ'ենթադրէ։ Օսմ. կառավարութիւնը կրնայ ուրեմն, կառաջարկէ սրդեզրել զայն Պալքանեան ներկայ պատերազմին մէջ։

Երբեակ Հանգամանքները ծանր փորձ մը անցնելու վրայ է։ Ոչ Անգլիա, հակառակ անգլուռուսական ծանօթ համաձայնութեան, ոչ ալ Գերմանա, հակառակ իր զինակցութեան կը գերուն, արամադիր չեն երեւնար շաղանակներ մոխիրեն դուրս հանել Ռուսիոյ համար։ Իրա՛ւ է թէ այս իրողութիւնն կարելի չէ հեռացնել նաև թէ, ինչպէս 1877ին և անկից առաջ 1856ին, արեւմտեան այս երկու մեծ տէրութիւնները Ռուսիոյ դէմ թշնամական դիրք մը բռնեն, այն պարագային ուր այս վերջինը միջամտէ եթէ Սլաւները յաղթեն։ Այսուհանդերձ թէ՛ Գերմանայի և թէ Անգլիոյ մէջ, այն սկզբունքը թէ՝ պէտք է Թուրքիան, արեւեան գնով իսկ, պահպանել Հիւսիսի Հսկային յառաջխաղացութեան դէմ՝ իր ուժը կորսնցուցած է երկար ժամանակ, է մեր։

Կը մնայ, ուրեմն մեծ տէրութիւններուն հետ բանակցիլ բարենորոգումներու խնդրին վրայ։ Բ. Դուռը արդէն ծանոյց թէ 1880ի նահանջներու օրէնքին և Պերլինի դաշնագրին 23րդ յոդուածին հիման վրայ բարենորոգմանց նոր օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ Եր՝ երդարանին։ Բայց այս խոստումը չի զոհացուց Պալքանեան տէրութիւնները, որովհետև անոնք կ'ուզուրէին թէ զգոյգացութիւնը լուրջ և բաշխուորութիւններու ընդհրացած չէ, թէեւ ճշմարտութիւն այն է որ իրենց ուժին վրայ չափազանց ինքնավստահութիւն է որ մղեցնց պատ քաղաքագէտներուն զսպողութիւնը։ Սակայն, ընդունելով որ բաւական չէ միայն լայն բարենորոգումներ խոստանալ, այլ անհրաժեշտ է նաև լուրջ երաշխաւորութիւններ տալ անոնց գործադրութեան մասին, կը թուի որ արձանագրուութեան խնդիրը չի կըրդեն նաև այս կէտին վրայ բանաւոր սահմաններու մէջ զիջողութիւն մը կատարել, հաւատացնելով մեծ տէրութիւնները, գլխաւորաբար Երբեակ Հանձնաժողովը, և մանաւանդ անոնց մէջ Անգլիան, որուն Թուրքիոյ հանդէպ բարեացակամութիւնը յայտնի է։

Օսմանեան կառավարութիւնը ասով ոչ միայն բարենորոգումներու խնդրին մէջ իր բարի կամքին և անկեղծութեան դրական ապացոյցը տուած պիտի ըլլայ, այլ նպատակ պիտի ըլլայ խաղաղութեան կարելի եղածին չափ արագ վերանայ ապէտքի մը հեռացումին։

Ա. ՀԱՅԱՐԻԱՆԵԱՆ

ԱՓՈՐԻՆ ԱՃԻՒՆՆԵՐԸ

Հակառակ իր նեղոտամիտ յաջողութեան, Ի լաչէ վայրկեան մը իսկ հանգիստ չտնէր։ Պէրնատ որ Թէրսէօքի մոտի սկարութիւնները և ազգարարութիւնները կոմսուհիին մարքին չէին ելլեր։ Թէեւ վանալիք բան չուներ այլեւս, բայց կոմսին խօսքերը կը չարչարէին միտքը, մինչ իր սենեակը կը չափէր մատանդ ու ջղաղրգուած։

Կոմսուհին սարսաց, լսելով որ իր սենեակին դուռը կը բացուէր։ Կոմսին էր որ իր առաւօտեան պատրաստութեան կուգար։ Կոմսը առաջին խօսքերէն յետոյ կանգ առաւ, մորը չարտասանց այլայլած դէմքը նշմարելով։

— Ինչ ունիս, հարցուց Կասթոն զարմացած։ Ուստոց խօսքերուս մասին ընելու, տարօրինակ դէմք մը առած ես. . . Ցրանց ինձի բան թէ այցելու մը ընդունած ես։ Ո՞վ էր այդ մարդը։

Ի լաչէ վարանում ցոյց տուաւ։ Կասթոնի պիտի ըսէր թէ ո՞վ էր զինքը յանկարծական վրդովումի մատնողը. . . Կոմսը Թէրսէօքի այդ մասին աղղարարութիւն ըրած էր իրեն, պատուիրելով որ լռեւ մնայ. . . սակայն Իպպոլիտ կ'ուզէր որ Կասթոնի հետ խօսէր այդ առնչութեան վրայ։ Իպպոլիտ վճռական որոշում տուաւ. խօսելու։

— Ինչո՞ւ չպիտի ըսեմ, պատասխանեց իր զուգկին։ Անտարակոյս, անցած գացած բաներու համար պարտաւոր չեմ ձեզի հաշիւ տալու, մանաւանդ որ քեզ չեն չարդրգեր ալ, բայց կրնամ քեզի ըսել թէ երիտասարդութեան մէկ թշնամին յանկարծ երեւան եկած է։ Այդ անձը մեծ զայրոյթի կը դրդայ զեղանի հիւանդապահուհիին ձերբակալութեան համար։ Հոս եկած էր, քեզի պատմելու համար որ բանանն հանել տուս հիւանդապահուհին։

— Ո՞վ է այդ մարդը, և հիւանդապահուհին իր ինչն է, գոչեց Կասթոն։

— Կոմս Պէրնատ որ Թէրսէօք կը կոչուի։ Սիպերիայէ փախած ոճրագործ մըն է։ Եթէ Եւրոպայի մէջ իմանան փախուստը, կրնայ ձերբակալուիլ։ Ամէն պարագայի մէջ այստեղեան չի կրնար ո և է փոյս հասցնել, յարեց Իպպոլիտ ծիծաղելով։

Կասթոն երեսը տեսած չէր որ իր մոր աչքերը յաղթական չարութիւն արտայայտող չորեր արձակած ըլլային։

Ցանկարծ Իպպոլիտ սարսուռ մը զգաց և անարեկ երեւոյթով մը դիտեց իր չուրջը։ Կարծես կը վախնար որ գինքը մոտիկ կ'ունենէին։

— Ինչ կայ, հարցուց Կասթոն, որ կը դարձ թէ անդամալուծութեան կ'ենթարկուէր անձկութենէն, առանց հասկնալու ինչու համար։

— Կասթոն, եթէ Ռոպէր չէ մեռած, հակառակ ամէն բանի, մրմնջեց կոմսուհին անարեկ։

Կասթոն երեսը քայլ ընկրկեցաւ և ապրիլ ար

«Լուսաբաշխ»ի թերթաթը — 40 —

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԻՒՎ ՖԱՆԹՕՄԱՅԻ ԴԷՄ

Բ.— ԴԻԱԿՆԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Վերջապէս համոզուելով որ իր հաղորդումները չոր էին և մէկու մը ներկայութիւնը ուշադրութիւն դրաւելու վատնդը չէին ներկայացներ, մնաց այն նեղ անցքին մէջ, որ հիւանդանոցը կը դարձէր ապակեպարկ այն մեծ գուռնին, ուրկէ երկու ժամ առաջ Մ. սը. Մ-ոթիլ Ժիւվի հետ մէկտեղ մուտք գործած էր։

Մարդուկը նախկին չափութիւնովը այս դուռը կէս մը բաց թողած և զայն բանալէն առաջ ստուգեց թէ մեծակայ տերերը մոռցած չէ՞ր։ Այս կէսը հաստատելէ ետք, խորհրդաւոր յարուցեալը քանի մը վայրկեան ալ անշարժ մնաց և յետոյ, վճռական արագութիւն մը տալով, ապակեպարկ ճեմավայրը մտաւ և հանկէ արագօրէն անցաւ։

Վայրկեան մը ետք, հիւանդանոցին բակը կը գտնուէր։ Կրոնաւորը մատաղորոշ դարձնելով, վասնհաքայլ դէպի դուռը յառաջացաւ։

Անիկա յուզումով անցած էր քանի մը գարշելի ստակիանները քաշէն, զորս ժիւվ հոս ուղարկեցուցած էր։ Բայց հանդիպած էր նաև երկու հիւանդապահուհիներու, որոնք բարեկամաբար ողջունած էին զինք։ Մարդը այս հանդիպումէն ետք, ուրախ խորհրդով չանչ մը առած էր, ուրախ հանդիսաց զրացած էր ինքզինք, որովհետև այն ակամայ փորձը, զոր ըրած էր, ծանօթ անձերու առջև գտնուելով, զինքը յայտնապէս կ'ապահովէր թէ իր արտաքին երեւոյթը անճանաչելի չէր երեւցած իրենց։

Մեծ դռան աջ կողմը՝ Ա. Խրոնաբ-Բաբի փոզոցին վրայ նայող դուռը բաց էր։ Մարդը կամարին տակ մնաց, ու եթէ երկու քայլ եւս առնէր, Իլարիպոպիէռին դուռ եւս ելած պիտի ըլլար։ Բայց գոնապանը արագութիւնով բան.

— Ներողութիւն, ո՞ւր կ'երթաք։

Յետոյ առանց ուշադրութիւնը դարձնելով.

— Օ՜հ, բայց տօքթօր Շալէ՛ն է, բան։ Այս դիտեր ո՞ր քան ուշ կը մնէնք, տօքթօր։ Անառարեալ 22 թիւ սրահին մէջ չատ զարմած ունիք։

— Արդարեւ, պատասխանեց Տքթ. Շալէ՛ն, որովհետև ինքն էր։ Ուստի ան՝ կը մնէնք, սիրելի Շարլ։

Եւ տօքթօր Շալէ՛ն, անհամբեր չարտասանմամ մը, գոնապանէն զատուեցաւ։ Գոնապանը, նորէն անցքը արգիլեց։ Անիկա ծերուկ գինուորական մը էր, որուն արուած հրամաններն ու հրամանները ուեւտարանի պատուիրանքներուն պէս էին։

— Վայրկեան մը, պարոն տօքթօր, պէտք է որ նոր ստանձնիչ տատրին մէջ նշանակէք։

— Տատրի՞ն մէջ։ Վարչութեան այս նոր գիտ ինչ կը նշանակէ տարիօք։

Գոնապանը բացատրեց.

— Այս գրութեան հեղինակը տնօրէնը չէ, պարոն, ստորկանները են որ այսպէս ընել հարկադրեցին։ Հիւանդանոցը մնաց և եղբայրները պէտք է արձանագրեն երկոց անունները այս տատրին մէջ։

Գոնապանը, որ Տօքթօր Շալէքը իր խցիկը ելած էր, նոսի նոր տատրակ մը բացաւ, զոր ժամ մը առաջ հիւանդանոցին վարչութիւնը հայթայթած էր իրեն, և որուն ծանրագիրին վրայ գրուած էր Հ. Ա. սիրելիներուն, այսինքն Հանրային Ապահովութիւն։

Գոնապանը առաջին էջին մէջ արդէն արձանագրուած վեց անուններուն ցոյց տալով բան.

— Գէշ ընկերներ չպիտի ունենաք, տօքթօր, տեսէք, ճիշդ Պ. Բրոֆէսէօր Հիւկարի անունին տակը պիտի տողարկէք։

— Այո՛, բան Շալէք ժպտելով, յետոյ, խռակցութիւնը փոխելով.

— Բայց, խնդրեմ, սիրելի Շարլ, բան, վերջին լուրերը ինչ են։ Ոնդրպօնը ձերբակալուա՞ծ է, կամ մէկու մը վրայ կասկած կա՞յ...։

— Հաստատելէ՛ Տօքթօր, բան գոնապանը, որ բան մը չեմ կրնար ըսել։ Ո՛չ ստիկանին և ո՛չ ալ անօրէնին գործունէութեան տեղեակ եմ։ Բոլոր գիտցածս այն է թէ հոս ազատ ատանմանները յիսուն հոգիի չափ մարդիկ եկան, հիւանդներու քով արմուկ հանեցին, ապաստարկութիւնները անկանոնութեան մատնեցին։ Այնպէս կը թուի թէ ամէն բան լմնցած չէ տակաւին...։ Տեսէք, Պ. Շալէք։

Եւ գոնապանը, տօքթօրին ցոյց տուաւ հիւանդանոցին բակին խորերէն անցնող խորդրդաւոր չուքեր, որոնք մութին մէջ կը պատէին։

— Ասոնք ստիկաններ են։ Օ՜հ, բան բարի մարդը, որ խօսելով մէկուն իր խցիկին մէջ կ'երթար կուգար, կազատար մը փնտռելու համար։ Եթէ յանցաւորը սակաւին հոս է, անիկա երբեք առանց ձեռնակապի դուրս պիտի չկրնայ ելլել...։ Իրաւ կ'ըսեմ թէ պիտի չկրնայ փախչիլ։

Առեղծուածային ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ Տօքթօր Շալէքի ժպտուն շրթունքներուն վրայ։ Թերեւս Ֆրոչէի բնակարանին խորհրդաւոր սերը չուներ ստիկանութեան անսխալ ըլլալուն վրայ այն բուռն հաստատը, զոր կը յայտնէր գոնապանը։ Մարդէն կրնա՞ր անցընել թէ քանի մը ժամ առաջ, անել նրբանցքի մը խորը պաշարուած և իր մատներուն ծայրը ցոյց տալու ստիպուած Տօքթ. Շալէք մը ստիկաններուն և նոյն իսկ հեռատես Ժիւվի աչքին տակ յանկարծ անհետացած և իրեն միայն ծանօթ պատճառներով դիակի մը երեւոյթը առած ըլլայ։

(Շարունակելի)

Թարգ. Դր. Ա. ԳԱԼՓԱԳՐԻԵԱՆ

ԴԻՄԵՑԷԷ ՍԳԻՏԱԿ ԴԵՂԱՐԱՆ

Գ. ՀԱՅԵԱՆԻ ՍԻՐՔԷՃԻ

Պապը Ալի ճաssksի

Ուր պիտի գտնէք դեղերու ամէնէն թարմը, անխարդախը, և անոնց խնամքով պատրաստութիւնէն զոն պիտի մնաք միշտ։

Պանիֆօ տի Ռօմա

Ա. Նանուն Ընկերութիւն

1880ԹՎՈՒՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ

Դրամագլուխ 100,000,000 Ֆրանկ

Ամբողջովին վճարուած

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՀԱՍՈՒ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ. — Աբէտտօ, Ալպա, Ալպանօ, Լաճիպէ, Ալէճանօ, Պրաչիանօ, Պանտէ տի Մոնթէբաթիէ, Բօրնէթթօ, Թարբաբիտիա, Ֆարա, Սապինա, Ֆլիորէնցա-Ֆոսանօ, Ֆրասքաթի, Ֆրոզինոնէ, Հնեօվա, Լուբ, Մոնտօլի, Նարնի, Օրվիէթէլլա, Օրվիէթթօ, Բակէթթինա, Բիտնէբոլ, Սիէննա, Սուսիաքա, Թիվոլի, Թուրինօ, Թէբ-Անանդխմիա, Վէլիէթրի, Վիարէնիա, Վիթէրպէ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՄԷՋ. — Ադիսանգրիա, Պարսելոնա, Գէնկաղի, Գասիրէ, Կ. Պոլիս, Երուսաղէմ, Մալթա, Մոնպրան, Բարիզ, Թարանտ, Ամբրիկեան Տրիպոլիս։

Կ. Պոլսոյ Կեդրոնատեղին պանքայի ամէն տեսակ գործողութիւններ կը կատարէ, ինչպէս հաշուեմիացներ, օտար նշանագրումներու և գրամներու գնում, թէ թուրքերոյ և թէ արտասահմանի վրայ քաշուած առեւտրական թուղթերու զեղչում և գանձում, հաշուեմիացներու վրայ փոխառութիւն, արժէթուղթերու փոխարէն ապրանքներու վրայ փոխառութիւն, մարգարիտներու և չէքերու շրջանցութիւն, ուրբաթան քաղաքներու և անպրամիկոյ երկիրներու վրայ քաշուած «Էվելէ»ներու վճարում, սահմանական հրամաններու գործադրութիւն, կոմիսիոններու վճարում, զրամարկղերու վարձատրութիւն, եւայլն։

Խնայողական սնտուկի սպառուրիւն

Հեռագրական հասցէ՝ ՊԱՆՔ ՌՕՄԱ

Գալաթիա, Իւնիոն խան

ԱՆԱՏՕՌԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

ԱԶԴ. — Անատոլուի երկաթուղիի տնօրէնութիւնը պատճ. ունի ծանուցանելու թէ Հոկտ. 30էն (Ն. Տ. Հոկտ.) սկսեալ, ճամբորդներու յատուկ կառամատիներու երկուեկը պիտի վերսկսի բոլոր գիծերուն վրայ, Գոնիայէն Ուշուզլա գիծնալ մէջը բացառեալ։ Ցնոր ատրիմութիւն, առժամապէս օրը մէկ անգամ, խառն կառամատիներ պիտի բանին Իզմիթիւր ուղղութիւնը։ Ատանը ուղեւորներու անձնական դոյքերը և ընդհանուր սակագրէն հանմամար գնահատուած ապրանքներ պիտի փոխադրեն։

Կառամատիներու մեկնումի ժամերն են. Հայտարարագրային էսկիշէհիր առաւօտեան ժամը 8ին Էսկիշէհիրէն Էսկիսիի առաւօտեան ժամը 7ին Էսկիշէհիրէն Գոնիա առաւօտեան ժամը 5ին Գոնիայէն Ուշուզլա առաւօտեան ժամը 7ին։ Աշխի ընդարձակ տեղեկութիւնաց համար դիմել կայարանները։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Հայտարարագրա 29 Հոկտ.

ՊԱՆՔԻՒ ՆԵՂԱՓԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

200 ասէն ճէպտա նէօպէմի կոճդը ֆի 65 պէհէրի

20 ասէա պէշի պէրլիք կարմանիլի սահ ֆի 3 պէհէրի

20 ասէմիթ օն պիրլիք կարմանիլի սահ ֆի 3.10 պէհէրի

140 ասէմիթ սօպա պորուսը իչուն սահ ֆի 2.10 պէհէրի։

5 քիլօ սօպա պորուսը իչուն չիվի ֆի 5 պէհէրի

5 ասէմիթ սօպա պորուսը իչուն թէլ ֆի 4 պէհէրի

Տայիրէի Պահրիկ իչուն պիլ միանգամա մի պասպա իսկէնէկի էվվէլէ էվրաքը հարամիկի իսն օլնան պարատ նէվի վէ մբաարը մուհարբէր պրէր քարէմ էչնա հիզարարբնտա մուբաքամ ֆիամիլարա թարէպի էօնտէսինտ օյուզ ֆիամիլարը հատար լայիքը պուլնուրը թատիրպէ սէնէի հարէկէ բուտի Թէչրինի էվվէլինէն 18ինճի բնճէչնպէ կիտնի էհալի էվվէլիիէլերինէն վէ 20ինճի Ճուտատա իբթէսի կիտնի տահի իհալի քամիլէրինէն իճբաասը մուքարրէր պուլնմաքա լիմայա թարէպ օլանարբէն ելուզակ ունիսպէթնակ թէէմմանի ազէլէրինի միսամանդպէն մէգրիբ կիտնէրատ պահրիկ նէզարէթի մէսարիֆի բէյատէթնակ միմիէէքքիլ քումիսիոնա միբաճատի իլլէմէլէրի իլան ուրնարը։

16 Թէշրինի էվվէլ

Պաս. Տնօրէն՝ Դ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Տպգր. ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ օրաթերթի

ՆՇԱՍՏԱՒՈՐ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ. — Ապարիկ վաճառում ամէն տարեկան կանխիկ վաճառման գիներով կամ հարիւրին 2ու կէս, հարիւրին 5 և փոքր տարբերութեամբ, երաշխաւորութեամբ կամ առանց երաշխաւորութեան, 75 մեծ վաճառատեղերու մէջ, Քօք Ռուժի միջոցաւ։

ՕՐ. ԱԶՆԻՒ Ե. ԻՅՆԷՃԵԱՆ

ՄԱՆՆԱՆԱՔԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱՆՉՈՅ

ԻՍԿԻԹԻՍԱՐ ՏԱՂ. ՀԱՄԱՄ ԹԻՒ 48

ՎԱԿԱՅԵԱԼ ԿԱՅՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ուրիշ տարիք աւելի թէ առանձին և թէ իրար թիթեղներու օգնական գործած ըլլալով վերջերս կատարելագործած է յիշեալ հիւանդին Եւրոպայի մէջ։

Լօգանի Մանթերիվիէ Քանգոնալ հիւանդանոցին մէջ յատկապէս գործնական գասընթացքի մը հետեւելով ծանոթութիւն կը հոգէ և կը խնամէ, հանգիստական վերջին օրէնքներու հաւատարիմ գործադրութեամբ։

Կը հրաւիրուին ամէն անոնք որ կը փափաքին անուս զգայնութիւնի և լաւագոյն կը նեղանեն իրենց հարկին ձեռքերու ապահով խնամատարութիւնը, օգտակար իր փորձառու, զգաստ և գիտական մեթոդներն և աշխատութիւնովը։ 10—3

Ընդհ. մշակողներ
Լուսաւորիչ Քօ-Գրէսիոնի
Ընկերան Կ. Պոլիս։

ՓԱՌԱՏԷՐ ԱՄԵՆԷՐԴ ԱԼ.

ԿԱՊՈՅՏ ԱՂՈՒԷՍԻՆ

(RENARD BLEU)

Մ. ԽԱՅԻՄՈՎԻՉ

Բերա, Բասմա Բանիխա

Բարիզէն նոր հասած են փոզիպա, մանչոն, էթոլ, մուչտակ ամէն տեսակէ, բալմոյի մուչտակ, այրերու մուչտակ, վերջին նորաձեւութեամբ մուչտակէ գլխարկ։

Միակ վաճառելի տունը

Վերջին ծայր չափաւոր գիներ

ՏՕՔԹ. Տ. ԱԼԼԱՀՎԵՐՏԻ

ՄԱՆՆԱՆԱՔԱՐՈՒԹ ԲԱՒԻՇ

Երկար տարիներէ ի վեր իր ունեցած հանրածանօթ փորձառութեամբ հիմնապէս կը զարմանէ ամէն տեսակ նեարդին, ծերունամիզային գործարանաց, ինչպէս նաև կանանց հիւանդութիւնները գիտական վերջին դրութեամբ։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր մինչեւ կէս օր իր բնակարանը Բերա, Ս. Յակոբ, Նարդանա փողոց Քարավէլլա Ագարթման, իսկ կէս օրէ վերջը, բաց ի Կիրակէ, Պոլիս, Նոր Նամակատան կարգը Պաղատա Օթէլի դէմ Ֆէրուզ պէյ խան, թիւ 6—7 իր մասնաւոր դարմանատունը։

Ուրբաթ օրերը Գալաթիա 50—11

ՏՐ. Բ. Բ. ՔԼԷՄԱՆՍ

ՎԻԵՆԱՅԻ ԺԱՌՏ ԱՒՍՏ. ՀԻՄԱՆԴԱՆՈՅԻ

Մեծ փոզոց, Բերա, Սենք-Անթուան աբարթման

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2 ու կէսէն 4 ու կէս (Ը. Ե.)։

Աղջամանդներուն Գալաթիա ամէն օր Աւստրիական հիւանդանոցին մէջ ժամը 9էն մինչև կէս օր։ 40—18

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԹԻՒ 1 ԵՒ 2

Ազգապատում

Հայ Ուղղափառ եկեղեցւոյ անցքերը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը յարակից ազգային պատգամներով պատմուած։

Գրեց՝ ՄԱՂԱԿԻԱՅ Ա.ԳԻՐ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն ամիս մէկ պրակ (քառասուն երեսնեան, 160 էջ), ամբողջութիւնը պիտի բաղկանայ 2)-23 պրակներէ։

Գին մէկն մի պրակի 3 ղրշ. (գաւառ 6 ղրշ.), արտասահման 1 ֆր. 25 սանթիմ։

Կը գտնուի ամէն գրավաճառի քով։

Կեդրոնատեղի՝ Տէր-Ներսէսեան վարժարանն Կ. Պոլիս, Պանչէ-գաղու, ձէլալ պէյ խան, ուր կարելի է 20 պրակի համար բաժանորդագրուիլ, վճարելով Կ. Պոլսոյ համար 80 ղրշ., (գաւառ 100 ղրշ. և արտասահման 22 ֆրանք։ 12—4

ՋԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

ՐԷՔՍ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՕՃԱՌԻ ՓՈՇԻՒՆ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ։ Շարունակական գործածումը անկասելի պիտի դառնայ։

Երբու օրուն տաք ջուրին մէջ հինգ փարայի մէկ դէպլ rksի օճառ ազատաս տեսնիներ ազէկ մը կը լուսայ և Մուշտարիները և տարտանիները կատարելապէս կը մաքրէ։ Կարասներու և հանդերձներու իւղերու հետքերը կ'անհետացնէ։ Ոսկի, արծաթ տպաները և ապակիներ կը մաքրէ և կը փայլեցնէ։ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ ատաստ ձերմակեղէններ ատան և գլուրին եղանակաս rksս օճառով կրնաք լուալ։

Րէքս օճառը ձերմակեղէններ մաղկեցնելու տարբեր չպարունակեր, ինչ որ վկայուած է անդրիական տարբերատարանները։

«Րէքս» օճառի գործածութեան եղանակը.—

Ձերմակ հագնելիքներ թիթեղէ ատանի մը մէջ 2 գալ ջրէս դնելով երբ թրջէք, ատաստն տղերը կ'անհետասան։

Ուրիշ թիթեղէ ջուրի ատանի մը մէջ գարձեալ չորս գալ «րէքս» դնելով 20 վայրկեան կ'եռացնէք։

Գունաւորներ և բրդեղէններ թիթեղէ ատանի գալէ ջուրի մէջ վեց գալ «րէքս» դնելով գուցաւոր նիւթեր և բրդեղէններ կը թողուք կէս ժամ։

Այս կերպով ատաղէ հագնելիքներ պօղասպի (կրնալուացման) և ուրիշ օճառի գործածութեան պէտք չմնալով ազէկ մը լուացուած կ'ելլան։

«Րէքս» օճառը գործածութեան ատեն տաք ջուրի մէջ հալեցնելու է։

Թուրքերոյ ընդհ. գործակալ

ԽՐԻՍՏՈՖՈՐԻՏԻՍ ԷՖ ՇԷՖԷՐ ՕՂԼՈՒ

Սթամպոլ Նէվշէհիր խան։

ՕՐ. ԱԶՆԻՒ Ե. ԻՅՆԷՃԵԱՆ

ՄԱՆՆԱՆԱՔԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱՆՉՈՅ

ԻՍԿԻԹԻՍԱՐ ՏԱՂ. ՀԱՄԱՄ ԹԻՒ 48

ՎԱԿԱՅԵԱԼ ԿԱՅՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ուրիշ տարիք աւելի թէ առանձին և թէ իրար թիթեղներու օգնական գործած ըլլալով վերջերս կատարելագործած է յիշեալ հիւանդին Եւրոպայի մէջ։

Լօգանի Մանթերիվիէ Քանգոնալ հիւանդանոցին մէջ յատկապէս գործնական գասընթացքի մը հետեւելով ծանոթութիւն կը հոգէ և կը խնամէ, հանգիստական վերջին օրէնքներու հաւատարիմ գործադրութեամբ։

Կը հրաւիրուին ամէն անոնք որ կը փափաքին անուս զգայնութիւնի և լաւագոյն կը նեղանեն իրենց հարկին ձեռքերու ապահով խնամատարութիւնը, օգտակար իր փորձառու, զգաստ և գիտական մեթոդներն և աշխատութիւնովը։ 10—3

ԳԷՍ ԲԱԹԷՐՆԷԼ

CAISSE PATERNELLE

1841ԻՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի ԲԱՐԻԶ

Ֆրանսական Ապահովագրական առաջնակարգ Ընկերութիւն, որ կը գործէ Կառավարութեան անմիջական հսկակեցին տակ

ՄԻ ՄԻԱՅՆ ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Դրամագլուխ եւ պահեստի գումար 70,000,000 Ֆրանկ

Յաղ հաստուցուած վնաս 360,000,000 »

Իր չափաւոր սակագրոյցը և պարզ ու մեկին պայմանները Գէս Բաթէրնէլի մինչև այսօր ունեցած հոխորտալի յառաջդիմութեան գաղտնիքը եղած են։

Ամէն տեսակ կեանքի ապահովագրութիւն, ի գէպ մահու և ի գէպ կենդանութեան։ Պարկեշտու համար մասնաւոր և օգտակար պայմաններ։

Ընկերութեան դրամատունն է ԲՐԻՏԻ ԼԻՈՆԻ

Տնօրէն Արեւելքի

ԴԱՆԻԷԼ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Բասմա Դաթբրէրոյու

Գործակալութիւնք գլխաւոր քաղաքներուն մէջ 100—40

ԻԻՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ՎՐԱՅ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի ԲԱՐԻԶ 1828 – 1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ԲԱՐԻԶ 9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՍ, 9

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Դրամագլուխ և երաշխաւորութեան գումար	13	միլիոն ֆրանք
1909 տարուան հասոյթները	30	» »
Մինչեւ 1909 Դեկտեմբեր 31 վճարուած վնասները	380	» »
Ընթացիկ ապահովագրութիւններ	26	միլիառ »

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Դրամագլուխ և երաշխաւորութեան գումար	134	միլիոն ֆրանք
1909 տարուան միջոցին գանձուած բրիմներ	30	» »
Մինչեւ 1909 Դեկտեմբեր 31 վճարուած վնասներ	380	» »
Ընթացիկ ապահովագրութիւններ	26	միլիառ »

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՍԱԿԱՅՈՅՑՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Գալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Իւնիոն խան

Գործակալութիւններ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ

Առաջին այցելութիւնը ձրի

Տօքթ. Պէէեարեան

Վկայեալ Բարիզի համալսարանէն

Մասնագէտ ծննդամիզական գործարաններու, գաղտնի հիւանդութեանց և մանկաբարձութեան։ Տան և հինգ տարի շարունակ Բարիզ, Նէքքէր-Պուօքա, Սէն Լուի և Լարիբ-Պուազիէրի հիւանդանոցներուն մէջ գործելով, իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած է աշխարհահռչակ բրոֆէսէօրներ Ալպառան, Կիւիոն, Բոծձի Հալբօ և Հարթմանի առաջնորդութեամբ։

Միքրոսքոբիք լուրջ քննութիւնէ մը վերջ նորագոյն մէթոտով շատ կարճ ժամանակի մը մէջ և արմատապէս կը գարմանէ հին և նոր ցնդամիզութիւնը, կուտ միլիթէը, միզարգելութիւնը, միզամանի, երիկամունքի և արգանդի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Միզամանի և երիկամունքի քարերը և աւազը կ'անհետացնէ մեծ դիւրութեամբ (սխթոսքոբի լիթոթրիպսիի միջոցաւ)։

Գիշ օրէն կը կորսնցնէ միզանցի նեղութիւնը, միզարգելութիւնը և արագամիզութիւնը ելեկտրոլիզ լինչօ-սիւքիւլէրով մասնաւոր գեղերով և ի պահանջել հարկին, ելեկտրականութեամբ կը բուժէ ամէնէն յուսահատ անկարողութիւնը և կը կատարէ ամէն տեսակ վիրաբուժական գործողութիւններ, ի մի բան, շնորհիւ իր նորահնար գործիքներու հաւաքածոյին, կը յաջողի գարմանել ամէնէն յուսահատ և ամէնէն դժուարին հիւանդութիւնները։

Դալով հին և նոր գաղղիական ախտին, կրնայ արմատապէս բուժել 606ի ներարկումով որ անմամբ ուսումնասիրած է Ֆոռանքֆորթի, Պերլինի, Վիեննայի և Բարիզի լաբորատորներուն մէջ։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 9—4, բացի կիրակէն և հինգշաբթէն, կէս օրէ վերջ, իր բնակարանը, Բերա, Զաքմաք փողոց, թիւ 6—4 Թաշեան արատրման։

Վկայեալ ազբատները ձրի։ 10—2

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅԷՆ

Վճարուած դրամագլուխ 130,000,000 fr.

Պահեստի դրամագլուխ 40,000,000 »

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ՎԻԵՆՆԱ

1, Հէրէկկա, 8—10, Վիեննայի մէջ

17 գրասենեակներով

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ. — Ակրամ, Աուսիկ, Պիէլից-Պիալա-Պօռէն, Պրուն, Պուտաբէշթ, Պուտայա, Զէյնովիցց, Ֆրայէ, Տէք-Միսթէք, Կրաց, Ինսպրուք, Կակէնմուրքի, Քարլսպատ, Քլակէնֆուրթի, Քրաքաու, Լէմպէրկ, Մարիէնպատ, Մէրան, Օէսթ, Նօյսնսէլիցա, Բարտուպլից, Բիլլէն, Բրակ, Բրօսնիցց, Բրգէմիսլ, Սանք-Բոլթէն, Սալցպուրկ, Թարնով, Թէբլից, Թէպլէն, Վիլսա, Ուր-Նէսշլատ և Զուլիթաու։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ. — Կ. Պոլիս և Իզմիր։

ԳԻԼԻԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. — Ղալաթիա, Գարաքէօյ, Կամաբրիին հրապարակը։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.— Պոլիս՝ Քիւլթիւպանէ փողոց, Էլչեմթիլ խան։ Բերա՝ Մեծ Փողոց, Ս. Անթուանի Հէնքը։ Սկիւտար՝ Գարաճա Ահմէտ փողոց։

Վիները Պանք Ֆերայն պանքայի ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ, գլխաւորաբար փոխառութիւն կ'ընէ հաշուեմիացի վրայ ու առեւտր. թուղթեր կը տեղէ։ Զէքեր և վարկագիրներ կը հանէ և հեռագրական հրամաններ կը կատարէ Թուրքիոյ և արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներուն վրայ։ Թուրքիոյ և արտասահմանի վրայ քաշուած առեւտրական թուղթերու գանձում։ Սակարկական հրամաններու գործադրում։ Բամնթուղթերու գնում և վաճառում, անմիջական կերպով յանձնելի։ Դրամներու և թանկագին առարկաներու գնում և վաճառում։

Վիները Պանք Ֆերայն ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատած է հարիւրին 3 տոկոսով և վճարումներ կը ընդունի 50 ղրուշէն (ոսկեղրամ) սկսեալ։

Սէյֆս դրամարկղը վարձու կը տրուին Ղալաթիոյ կեդրոնատեղիին մէջ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով։ Այդ դրամարկղերը ամէն ապահովութիւն կ'ընծայեն։

ԼԱՍՏԻԿ ԿԱԼՕՇ

ՈՒՐԻՇ ԱՄԷՆ ՏԷՂ ԱՒԵԼԻ ԱԺԱՆ

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ՔԱՐԼՄԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ԲԵՐԱ

Էրկի մարդոց	Դրուշ 22	Կիներու	18
Մանչերու	» 18	Աղջկանց	12

ԽՍԻՎԻԷԼ ՄԷՑԼԱՑՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱՐԱՓ ԵՐԳԵՐԻ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ. ՊԻՐԷՈՆԻ Է. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ. ԵԼԵԿՏՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Առաջնակարգ ճաշ.— Սեղանի գինին ձրի

«Իսմաիլիէ» շոգենաւը, նաւապետ Անաէրլիէ կը հանի Աղեքսանդրիայէն Բշ. օր Հոկտ. 28ին և պիտի մեկնի երեքշաբթի Հոկտ. 29ին Եղեկոյան ժամը 3ին դէպ ի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէան։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Սաիտիէ» շոգենաւը, նաւապետ Ֆինուլէյ, 1912 Հոկտ. 24ին Եշ. օր Սուրիոյ եղեքէն հասնելով, Հոկտ. 26ին Շբ. օրը կը մեկնի դէպ ի Կէրիպոլու, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս, Մերսին, Աղեքսանդրիա, Թարապլուս, Գէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա։

մեթամները օրենք ֆրանսական են, մինչև հիմա յայթական հանդիսացած են։ Հիմա կը կարծուի որ պուլկար երկու մեծ բանակներ զուգահեռաբար կը յառաջանան դէպի Իկ. Պոլիս, Պուլկարական մէկ բանակը Գրբոք Քիլիսէի հարաւակողմէն և միւս բանակը Էտիրնէի հարաւակողմէն, պիտի փորձեն աքցանի մէջ առնել Թրքական բանակին առուաբ մասը։ Բայց Պուլկարական երկու բանակներուն մէջեւ, Տէ-մոթիքացին մինչեւ Լիւլէ Պուրկաս 250000 Թուրք զինուորներ կան։ Դիւրին չպիտի ըլլայ այդ զանգուածը ջախջախել։ Հարիւրապետ Օսման էֆ, մեր թղթակից Պ. Վաքիի ըսած է թէ «Թուրքիոյ համար ամէն յոյս չէ կորսուած»։

ԻՆՉ ԿԸՍԵՆ ՊՈՒԼԿԱՐ ՊՏՍԱԿԱՆ ԱՆԶԻՆԸ

Պուլկար բանակատեղիէն, Սթարա Զագորայէն Ն. Ֆ. Բէհանի թղթակիցը կը գրէ։— Այսօր տեսակցութիւն մը ունեցայ Պուլկար թագաւորին վստահութիւնը վայելող երկու անձնաւորութեանց հետ։ Բարիզի գեսպան Մ. Սթանչէֆ բաւ։— «Թագաւորը Պուլկար եղած է և կը հրամայէ մեր զէնքերուն տարած յաղթութիւնն վրայ։ Սակայն մենք Պուլգարներս մեզի համար ոչինչ չենք ուզեր։ Պատերազմի մեծարժանութեանց մասին տեղեկութիւն չունինք։ Թագաւորն ալ տակաւին ոչ մէկ բան տեղեկութիւն չունի։ Եթէ դիմանալիք մը, բան մը չպիտի ընենք, որովհետեւ ճաքնի սկզբունքը պիտի կիրարկենք, այն է վերջին ծայր լուութիւն պիտի պահենք։ գիտենք թէ ոչ մէկ սպայ, ոչ մէկ պարզ զինուոր կրնայ տող մը բան իր տունը հաղորդել։»

Սոպրանիէի նախագահ Մ. Ջանէֆ յայտարարեց։— «Բանիցս ըսած եմ ձեզի թէ մենք Պուլկարներս, ինչպէս նաեւ թագաւորը սահմանեան մարդեր ենք։ Մենք մեծ յարգանք մը տարինք, սոփիա կը բաւէ մեզի, նոյն իսկ այն պզտիկ ցոյցը, զոր երէկ մեր անցած պահուն ըրին, դիս չեն հրապուրեր։ Ցոյցեր ընել մեր բարքերուն չպատշաճիր, մենք ազնիւ կենք պիտի։ Քրբոք-Քիլիսէի առումին մասին մենք ալ մանրամասն տեղեկութիւն չունինք։ Դեռ բան մը չենք գիտեր։

ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՊ ԿՈՒԶԵՆ ՈՐ ԹՈՒՐՔԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԶՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ն. Ֆ. Բէհանի Պրլլինի թղթակիցը պարզաբանեն պետութիւնից ներկայացուցիչներէն կարեւոր դիւանագէտ մը սա հարցումը ուղղած է.—

— Պալքանեան պետութիւնները եւ պիտի տան՞ ներկայ պատերազմին մէջ մեռած անցուցած հողերնին։

— Բնական է որ եւ չպիտի տան։

— Ուրեմն, Ն. Վսեմութեան խօսքին հակառակ որ Եւրոպական Թուրքիան քարտէսին վրայէն պիտի անհետանայ։ Պալքանեան տերութիւնները Թուրքիան բաժնել մտադրած են։

— Հաւանական է որ այդ պատեհութեան մասին ալ մտածուած ըլլայ, սակայն ատոնք պատերազմին արդիւնքէն եւրոպական ամուսնիք կեսեր են։ Թէպէտ ամէն պարագայի մէջ, Թուրքիա աւելի բան պիտի ընէր եթէ Պալքանեան պետութեանց վերջնագիրը ընդունէր, սակիր իրեն բրէսթիմին պիտի վնասէր, մինչդեռ պատերազմը մասնաւոր վտանգին պիտի ենթարկէ զայն։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԳՐՕՅԻՍՈՒԹԻՒՆԵՐ

Մաքենի թղթակիցը Սոֆիայ Զակորայէն կը հեռագրեն Հոկտ. 26 թիւով.— Թուրքերը համոզուած էին թէ պուլկար բանակը Քրբք Քիլիսէի և Էտիրնէի ճամբով պիտի յառաջանայ, և ճիշդ ասոր համար համախմբած էին իրենց զօրաբաժինները Էտիրնէ-Քրբք Քիլիսէ գիծին տարաւորը, որպէս զի պատրաստ ըլլային պուլկար բանակին վրայ խոյանալու։ Գիտակք թէ ինչպէս կանխատեսութիւնները ի դերեւ հանուեցան և ինչպէս սպարապետ Սալոֆի ռազմավարութիւնը բարեփոխեց այս պաշտպանողական յառաջապահը, Թուրքերը պարտաւորեալ ուրիշ հիմի մը վրայ վերակոխ հակատամարտը։ Քրբք Քիլիսէի վրայ եւս, առնուած լուրերուն համեմատ, Թուրքերը արգանդաւորուած 7 հրետանի թողած են, ինչպէս և 18 հին ձեւով և 12 պաշարման թնդանոթներ, ընդհանրը 58 հատ։ Ասոնցմէ զատ թողած են բազմաթիւ ռազմամթերք և վրաններ։ Քրբք Քիլիսէի զինուորական չքաղաքին մէջ գտած են ընդհանուր հրամանատար Մահմուտ Մուխթար փաշայի անուտիները։ Փախստական զինուորները ճամբան թողած են սպաներուն մնացեալները, զգեստներ, ռազմամթերքի տարողներ եւն։ Քրբք Քիլիսէի մէջ ըսնուած գերիները կը յայտարարեն թէ մեծ վատութիւն մը կը տիրէր բերդաքաղաքին պաշարողներուն մէջ, պաշարման միջոցին, մանաւանդ հեռագրական և հեռաձայնական գիծերը կտրուելէ յետոյ։ Ուրիշ տեղեկութեանց համեմատ, Թուրքերը փախած պահուն փորձած են նահանջել դէպի Տիմոթիքա, որ կը գտնուի Սկամպիի երկրամուղիի գծին վրայ, Էտիրնէէն քառասուն քիլոմէտր դէպի հարաւ։

ԻՆՉ ՍԵԼԱՆՆԵՐ ԶՕՐԱԲԱՒՍԵՑԱՆ

Սոֆիայ Զակորա, 24 Հոկտ. Մաքենի թղթակիցը.— Պուլկար սպաները երկար սեսակցութիւններ կ'ունենան գերի թուրք սպաներուն հետ, որոնց խմբ տուած են Թուրքերէնագրական հայտնութեան կնքումը։ Թուրք սպաները Էտիրնէի մէջ լուր չունենալու համար տեղեկութիւն չունէին հաղորդութիւնէն։ Թուրք սպաները կ'ըսեն թէ կատարեալ զարմանքի մատնուած են պուլկարներու արագ, ճիշդ և մանացու հրացանագործութեան մասին։ Այդ պատճառաւ վտանգ կ'երեւին։ Գերի սպաները կը յայտարարեն. «Անչուտ ամէն յոյս չէ կորսուած Թուրքիոյ համար, բայց կատաղութիւնը մեծ ոյժերու գործած է, պէտք եղաւին պէս զորահանութիւն կատարած ըլլալու համար։ Սպառուած զինուորները չէին հասած և փոխադրութեանց համար ամէն մէջտեղ ի գործ գրուած չէ»։ Հարիւրապետ Օսման յարեց. «ցանցանքը Թէօն Թէրք քօմիթէէին է, որ քաղաքականութիւնը ներմուծեց բանակին մէջ. նոյնպէս յանցանքը զօրավարներուն է, որոնք չատ քիչ են թիւով։» Թուրք ենիսասայ մին ալ բան. «Ապահովարար արդի զէնքերը տուած չպիտի գային, եթէ երդեր Համիտ իր գանան վրայ մնար, պատճառն ան պիտի կարենար պաշտպանութիւնը։ Այսօր Պալքանեան զինակցութիւնը կ'առարկի թէ Գերմանիի դաշնադրին 23րդ յօդուածը չէ յարգուած։ Այդ պատճառաւ չատ մը Թուրքեր օրինաւոր ուարդարացի կը գտնեն արդի պատերազմը։

ԻՆՉ ԷՆԴՍԵՆ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ

Սոֆիայէն Ն. Ֆ. Բէհանի թղթակիցը կը գրէ.— Հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը հետեւեալը հաղորդած է.— Քրբք Քիլիսէի զրաւումով մեր բանակին զորձը կիսաւին աւարտած է։ Քրբք Քիլիսէ և Էտիրնէ Պոլսոյ բանալիներն են։ Էտիրնէ աւելի մեծ թիւով ամրոց ու թիւրեսներ ունի, սակայն Քրբք Քիլիսէի ամրոցները նպատակ գրաւելու չնչուած են։ Ակնկալ դան Թուրքերը իրենց ուժը Քրբք Քիլիսէի մէջ կեդրոնացուցած են, հանկէ պաշտպանելու համար։ Թուրքերը կը կարծէին թէ երկար ատեն պիտի կրնան Քրբք Քիլիսէի մէջ մնալ, այդ պատճառով մեծաքանակ պարեն ու ռազմանիւթ մեր ձեռքը անցաւ։

ԷՏԻՐՆԷ ՄԱՅԱՍԱՐ ԱՅՐԱՆԸ

Տեղեկութիւն մը նայելով պուլկար թղթակիցները քաղաքիմէկի մասը այրած են։ Պուլկարները գրաւած են երեք ամրոց որոնց մէկուն մէջ 1800 գերի բռնուած են։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐՆ ՀԻՒՍԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Ն. Ֆ. Բէհանի կը գրեն.— Պուլկարոյ թագաւորն, մայրաքաղաքն հարուստ հաղած ֆիլիպէի հիւանդանոցներուն մէջ կը ծառայէ վիրաւոր զինուորները դարմանելու համար։

ԴՈՒՔԱՄԱՆԱՆԱՆ ԵԳՈՅԹԸ

Սոֆիայ Զակորայի մէջ Հոկտ. 25ի իրիկուան ժամը 4ին չատ արագաւուրց աթարդաղութիւն մը կատարուեցաւ։ Մէմեսարեն Քասվիէ մէտրոպոլիտը չրջապատուած բարձրաստիճան կղերականներէն, Սթարա Զակորայի Սրբուհին Մարիամ Աստուածածնին եկեղեցիին մէջ դուքանական աթարդաղութիւն մը նախագահեց, ի լիչասակ Քրբք-Քիլիսէի առումին և միւսոյն յիշատակեց պուլկարական յաղթանակները։ Ցեռաց Ֆէլտմանտ թագաւորին դասնալով բաւ. «Դուք Պուլկարոյ ազատարար Զարն էք։ Դուք ի պալքանան Միացեալ Նահանգներու կայսրութեան կայսրը պիտի ըլլաք»։

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱԿԱՆԻ ԲԱՆԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՃԱԿԸ

Պուլկարներուն ձեռքը վերի ինեած քրիստոնեայ մը Մաքենի մէկ թղթակցին յայտնած է թէ առաջին քանի մը օրերու խանգաւառութիւնը չի տիրեր թուրքերուն մէջ պուլկարան պարոյ յառաջխաղացման պատճառաւ։ Էտիրնէի մէջ ալ մարերու վրայ վնասուցուցիչ ապրդեցութիւն մը գործած են պուլկարական յառաջխաղացութիւնները։ Կը վախնան որ Անատոլուէն զրկուած օգնական զինուորները ժամանակին չհասնին։

ԻՆՉՊԷՍ ՊՏՏԱԳՈՒՅՑԻՆ ՔՐԲՔ-ՔԻԼԻՍԷՆ

Սոֆիայ-Զակորայէն կը հեռագրեն Մաքենի Հոկտ. 28 թիւով.— «Պուլկար բանակը չատ արագ յառաջխաղացութիւն մը ունեցած է. Քրբք-Քիլիսէի հարաւային կողմը գտնուող դիրքերուն մեծագոյն մասը Սարայի ուղղութեան մէջ Սթրանճա լեռներուն երկայնքը կրնան ասրէն իսկ Պուլկարներուն կողմէ գրաւուած նկատուիլ։ Միւս կողմէ Մարիցայի երկայնքին վրայ Պուլկար զօրքերուն յառաջխաղացութիւնը մէջտեղի կերպով կը շարունակուի, Էտիրնէի պաշարման հետ զուգահեռաբար։ Այս երկու ծայրագոյն գիծերուն գրաւումը պուլկար սպայակոյտին յառակացին մաս կը կազմէր և քիչ մը չուարեցուցած է թուրքերը։ Թուրքերը, արդարեւ, համոզուած էին թէ Էտիրնէն և Քրբք-Քիլիսէն անառիկ դիրքեր կը ներկայացնեն և չէին սպասեր որ պուլկարները պիտի համարձակին անոնց վրայ յարձակիլ։ Գիտէին թէ Պուլսոյ ճամբուն վրայ, 40 քիլոմէթր լայնքով միակ ուղի մը, Քրբք-Քիլիսէի և Էտիրնէի միջեւ, դժուար կերպով պաշարելի նկատուած է։

ՉԱՆԳ ՔԷՐՏԻՆԱՆՑԻ ՄՈՒՏՔԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱՅ ՓԱՇԱՅԻ

Մաքենի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Ցաւալի արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ այսօր Մուսթաֆա Փաշայի մէջ, ուր թաղուեր գտան և պատերազմի պարագաներէն է վեր առաջին անգամ։ Պուլկարական հին ասանդութիւն մը կ'ուզէ որ Պուլկարոյ Զարը, առաջին անգամ ըլլալով յաղթութեամբ առնուած օտար հողի մը վրայ երբ ոտք դնէ թշնամին առնուած գենքերուն վրայ կոխելով յառաջանայ։ Այս աւանդութիւնը վերանորոգուեցաւ Մուսթաֆա Փաշայի մէջ, որուն անունը Ֆէրտինանտօվի փոխուեցաւ։ Այն պահուն ուր Ֆէրտինանտ Ա. կառքէն վար կ'իջնէր, հանդիսին Շէնտեմեանց նախարար Պ. Թոքանիա թաղերի առնուած հրամաններ գրաւ վեհապետին ոտքերուն տակ։ Անմիջապէս կեցցէներ բարձրացան արքայական խումբին չորջ խնուած զինուորներու շարքերէն։ Ֆէրտինանտօվի մէջ հաստատած Պուլկար քաղաքապետ Պ. Բաղդէշիքի գէպի թագաւորին յառաջացաւ և անոր բարի գալուստ մաղթելէ յետոյ ներկայացուց թաղականին պաշտօնեաները։

ՍԵՐՊԻԱ

ԲՈՒՄԱՆՈՎԱՆՑԻ ՀԱՆԱՊԱՏԱՄԱՐՏԻՆ Մ Ա Ս Ի Ն ՍԵՐՊԻՈՅ ՕԳՈՏԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնի Սերպ դեսպանատունը Բումանովայի հակատամարտին մասին կը յայտարարէ թէ Թուրքերն էին որ նախայարձակ եղան, չորեքշաբթի կէսօրվ վերջ ժամը 2ու կէսին յարձակելով Սերպերոյ դիրքերուն վրայ։ Յարձակում բանակին հրամանատարն էր Զէքի փաշա։ Յարձակման պատճառն հեղեղանման անձրեւ մը կուգար և մառաւորը չատ թանձր էր։ Սերպական բանակը որ Բումանովայէն ութ քիլոմէթր հեռու էր գտնուէր, յաջողեցաւ Թրքական յարձակումը ետ մղել։ Թուրքերը սակայն վերստին յարձակեցան։ Կռիւը տեւեց ամբողջ օրը և մի միայն մութը կռիւերուն էր որ Թրքական բանակները պաշտեցան։ Երկու կողմէն կորուստները չատ մեծ են։ Հետեւեալ օրը, առաւաւ ժամը մէկին Սերպերն ալ իրենց կարգին յարձակեցան Թուրքերուն վրայ, որոնք զօրեզարեալ տարուցած էին։ Կռիւը Սերպական բանակին բովանդակ ճակատը դէպի առաջ շարժում մը կատարեց Սերպ հրետանիին օժանդակութեամբ։ Ճակատամարտի զարգը բնաւ պատասպարուելիք տեղ չունէր և այս պատճառաւ Սերպական զինուորները մեծ կորուստներ ունեցան Թրքական հրետանիին կրակէն։ Սերպ հետեւակազորքը տակտիկական աբանդեալ ապացոյցներ տուաւ։ Մէկ քանի անգամներ տուին ի ձեռին նետուեցան Թրքական վիրքերուն վրայ և յաջողեցան յառաջանալ մինչեւ անոնց խրամատները, ուր արիւնալից վիրաբանման կռիւ մը ելաւ։ Առաւաւան ժամը 10ին Սերպ հետեւակազորքը Լէպրովայէ և Բումանովայէ կատարեալս մաքրեց Թուրքերէն, բայց նորէն անհրաժեշտ համարուեցաւ գեսին աղ եղերքը գտնուած երկու բարձունքներուն հա պարզ։ Այս գործողութիւնը աւարտեցաւ կէս օրէն ետք մը վերջը և Թուրքերը առասպարանք եւ քաշուելով նահանջեցին Բումանովայէն 12 քիլոմէթր դէպի հարաւ։ Սերպ բանակին ամբողջութիւնը չմասնակցեցաւ այս գործողութեան։ Գահաժառանգ իշխանը անձամբ վարեց ճակատամարտը, քանիցս ինքզինքը վտանգներու ենթարկելով։ Թրքական զօր 30 հազար հոգի կը բաղկանար։ Սերպական հրետանին ճշմարտապէս հրաշալիքներ գործեց և յաջողեցաւ մեռանուց փճացնել երեք հիւսար գունդակներ։ Պէլգրատ փոխադրուած Սերպ վիրաւորեալները կը յայտարարեն թէ Թուրք հեծելազորքին փնտռտուքը զարհուրելի տեսարան մը կը ներկայացնէր զոր պիտի չկրնան մոռնալ։ Սերպերը այս ճակատամարտին մէջ գրաւեցին մեծաքանակ թնդանօթ և ռազմամթերք։

ՍԵՐՊ ԴԱՀԱՒԱՅԱՊԱՆԱԳԻՆ ՍՊՈՒՏՔԸ ՍԱՖԻԱ

Ն. Ֆ. Բէհանի հեռագիրները.

Պէլգրատ, 26 հոկտ.— Պաշտօնական-թը ծանոյց թէ Սկիպ գրաւուած է և օտար սերութեանց հիւպատոսները սերպ գահաժառանգին ընդ առաջ երթալով խնդրած են որ քաղաքին ժողովուրդը պաշարեալ։ Թուրք զինուորները նոյն օրը ցուրեկէն առաջ քաշուած էրին, այնպէս որ սերպ զինուորները առանց կռուելու գրաւեցին քաղաքը։

ՉԱՆԳԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԻ ՍԵՐՊԻՈՅ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Պէլգրատի մէջ գրոյց չրցան է թէ Ռուսոյց մարը Սկիպի գրաւման առթիւ Սերպոյ թագաւորին իր շնորհաւորութիւնները յայտնած է։

ՍԵՐՊ ԲԱՆԱԿԱՆԻ ՑԱՐԳԱՑՔԸ ՍԱՒԱԹԱՆ ՄՈՒՐԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԸ

Վրանիայէ կը հեռագրեն թէ Բումանովայի հակատամարտին մէջ սերպ բանակին կորուստները բաւական խոշոր թիւ մը կը կազմեն, թէեւ սերպերը Թուրքերէն 19 մտուկ ռուսք, 18 թնդանօթ և 10 մեքրաչեղ գրաւեցին։ Զուլչէրին որ Նովիպազարի և Բրլչինայի միջեւ կը գտնուի, սերպերուն ձեռքն ինկաւ։ Սերպերը տիրեցին Կիլանի եւս։ Սերպերը պատուակալ պահակ մը կեցուցին Սուլթան Մուրատի Դ-ի գահարանին առջեւ։ Սուլթան Մուրատ սերպի մը կողմէ սպանուեցաւ. Բասվայի հուսկաւոր հակատամարտին դաշտին մէջ, 1389ին։ Թուրքերը նոյն չիրիմ մը կանգնած են, որ մեծ յարգ կը վայելէ Թուրքերու կողմէ։ 1200 թուրք գերիները վրանա հասած են։

ՀԱՆԱՀԱՆՔ

ԼԻՒԼԻ ՊՈՒՐԳԱՉԻ ՄԵԾ ՀԱՆԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՆԱԽԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օսմ. բանակը, առջի օր, ցորեկէն յետոյ, արիւնաղեղ ճակատամարտ մը մղած է պուլկարներուն դէմ, Լիւլի Պուրգազի շրջակայքերուն մէջ։ Պատերազմը վերջացած է թշնամին վռնասի պարտութեամբ։ Պուլկարները պարտաւորուած են առաջին կորուստներով ետ քաշուիլ։ Մինչեւ ժամանակ, օսմ. բանակը պուլկարներուն չատ մեծ կորուստներ պատճառած է։ Էտիրնէի շրջակայքերը և զանոնք պարտաւորած է Մուսթաֆա Փաշայէն աւելի անդին քաշուիլ։ Բաղմաթիւ թնդանօթներ առնուած են պուլկարներէն և թշնամի բանակը կորսնցնելով բարոյական կորովը՝ սոսկալով խոյս տուաւ օսմանեան յաղթական ուժերուն առջեւէն։ Սարգսպեան Նպարի փաշա կը հեռագրէ վարչակազմին թէ՝ օսմ. զօրքերուն կողմէ սխալուած յարձակումներ, Վիզէի շրջակաները, անցեալ 16ին մեծ յաջողութիւն մը ունեցած է։ Թշնամին Զունկարի շրջականերու մէջ պարտաւորուած է ետ քաշուիլ և ճակատին վրայ գտնուող թշնամի ուժերը պարտաւորուեցան ետ նահանջել։ Մեր կողմէն 800 վիրաւորուած կայ։ Մեր արիւնոտեան ճակատին և Մարաչէն յարձակումը զարձած են կիսաբաժին ուժ, բարկացած թշնամին դէմ, որ ետ մղուած է դէպի արեւելք մինչեւ Սէրայ և Բէյնալ քէոյ։

ՎԱԼԻՆԵԱՆ ԵՒ ԲԵԹԼԵՐՊՈՒՐՆ ԻՆՉ ԵՐ ԼՈՒՐԵՐՆ ՊՈՒԼԳԱՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑՈՅԹԱՆԱՑ Վ. Ք Ա. Ց

Թալմի Վիեննայի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ իր թերթին, Հոկտ. 25 թուականաւ.— «Բումանովայի սերպական յաղթանակին մասին չատ քիչ մանրամասնութիւն գիտենք։ Բայց Վիեննայի մէջ սատացած լուրերուն ապրած ապատարութիւնը չատ անհոգատ է թուրքերուն։ Թուրքիա պաշտօնական յայտարարութեան մը մէջ կ'ըսէ թէ Քրբք-Քիլիսէի նահանջը ռազմավարական պատճառներ մղեր էր։ Այս յայտարարութիւնը ալ ուրիշ կը սասկացնէ յանձնառութիւնը։ Եւ նոյն ինքն թրքական Ն. Ֆ. Բէհան կ'ըսէ թէ թրքական պաշտօնական զեկոյցը «զարմանելի ուշացում մը զարգացնել մասնաւոր մէջ կ'ուզեն հաւատալ թէ Թուրքիա իր գասը կրնայ կատարեալ։ Իսկ Պալքանեան դաշնակիցները արդէն չանած են իրենցը։ Հաղորդութիւն մը թերեւս այն ատեն միայն յաջող գայ, եթէ թրքական պարտութիւնները նուազարագ իրարու յաջորդեն և կամ եթէ Թուրքիա տարած վատերական մէկ յաղթանակին լուրը իմացուի։ Ն. Ֆ. Բէհան, Զարը և ուրիշ ազդեցիկ թերթեր համոզուած ունին թէ հաւասարակշիռ յաղթութիւնը տանելու համար թաքուած ուժերը և դաշնակիցներու հաւասարակշիռ յաղթութիւնները ալ ունի դրդարաչ պիտի չաղաիեն Պալքանեան պետութեանց դաշնակցութիւնը։ Մինչեւնոյն թերթերը կ'ըսեն թէ մեծ պետութիւնները ամենաեռեռ դրժուարութիւնը պիտի կրնան հանկնել Պալքանեան պետութեանց Եւրոպայի ընդունած սկզբունքին անխախտելիութիւնը թէ Արեւելքի մէջ հողային ո՛ և է բաժանում անկարելի է առանց Եւրոպայի հաւանութեան։ Եւրոպական մեծ պետութիւնները, կ'ուզեցեն յիշեալ թերթերը, չեն անդիտանար որ յաղթանակ վերջ անկարելի է Պալքանեան պետութիւնները պարտիկել իրենց նպատակին և նեղ սահմանումներուն մէջ։ Թուրքիան ոչ թէ միայն Քրբք Քիլիսէն և Բուսանոփան կորսնցուց, այլ թերեւս ամբողջ Մակեդոնիան։ Արարքին զարմաց նպատար պրոթեան բերան եղով «Նեղ Վիճրը Թակլպաթ» և «Վիճրը Ալիէ Մանիլ Զայթունէ» Թուրքիոյ հոգային ամբողջութեան պահպանման սկզբունքին մասին մեծ սէրութիւնց հաստատութիւնը կը չեշտեն, բայց կ'ասելուն թէ թրքական պարտութիւնները կատարեալ սանկիկալ մը պատճառած են «լատատեղեակ շրջանակներու մէջ»։

Այդ շրջանակներուն մէջ Քրբք-Քիլիսէի թրքական խոնարհը կը ներսուի իրր ճշմարիտ քաղաքագէտ մը, զոր միմիայն կարելի է կարդալ թերեւս բայսարդ բանակին մէջ քաղաքակամութեան զրաւելու հետեւանքով զրացան կրնասաքեր ուկարծանաբար արդիւնքով։ Զարը կ'ըսէ թէ Լիւլիսէի նահանջին և Մարիցայի մէջ դիմադրելու հարաբերութիւնը թերեւս մասամբ պատճառ եղած ըլլայ թրքական ճակատամարտին։ Իսպանիոյ զինուորական թերթը որ ցարդ հրաշալիորէն ճշգրիտ տեղեկութիւններ կ'տանայ, կ'ըսէ.— «Թուրք բանակը «սամ. կայսրութեան հիմնաքարը նեղատուած էր։ Հիմա կ'երեւի թէ օսմ. բանակն ալ վարակուած է եղեր Թուրքիոյ «ցաւով։ Պատերազմի գաշտին վրայ թուրք «բանակին կրած յաջորդական պարտութիւնները ցոյց տուին որ նոյնիսկ Եւրոպայի «պէպի մէջ Օսմ. կայսրութեան հիմերն «անդամ խախտած են»։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՕՍՄ. ՀԻԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՎԻՐԱՒՈՐ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ս. Պատրիարքը ընդհանրացուցեալ Տօրթ. Փաշանան էֆ.ի երկէ այցելեց Երլտրզի հիւանդանոցը, որուն պաշտօնութիւնը պատասխանեցաւ ընդունեց Ն. Սրբազնութիւնը և պատուոյ հիւանդանոցի բոլոր յարկատարմները։ Մասնաւոր պաշտօնական հաղորդեց Ս. Պատրիարք հոր թէ հիւանդանոցին մէջ 230 վիրաւորներ կան։ Սրբազնութիւն մը առ մի այցելեց հայ և թուրք հիւանդներուն և արագ ապաքինում մաղթեց։ Ն. Սրբազնութիւնը տեղեկացաւ թէ հայ վիրաւորներէն չատեր ծանր կերպով վիրաւորուած են, ինչ որ ցոյց կուտայ հայերու ցոյց տուած քաջութիւնը կռիւի մէջտեղն։ Ն. Սրբազնութիւնը 40ական զր. նուիրեց հայ զինուորներուն, ուրիշ եւս չնորհակալութիւն յայտնելով հիւանդանոցի անօրէնութեան, տարուած խնամքներուն համար, այցելեց յետոյ կիւլհանէի հիւանդանոցը։ Երեկոյի ճամբան Ս. Պատրիարքը հանդիպեցաւ գահաժառանգին, որ մասնաւոր կերպով մեծարանքներ ըրաւ Ն. Սրբազնութեան։ Աբգարեանի սրբազան Կիւլէնէի մէջ եւս այցելեց բոլոր յարկաբաժինները, ուր կային 150 հայ վիրաւոր զինուորներ, գրեթէ ծանր վիճակի մէջ, քանի որ ասոնք անկարող էին խօսելու։ Ս. Պատրիարքը հոն եւս խրախուսական խօսքեր ընելով արագ ապաքինում մաղթեց բոլոր օսմանցի վիրաւորներուն, գովելով անոնց քաջարութիւնը։ Ն. Սրբազնութիւնը կիսաբանեցաւ Ս. Պատրիարքի հետ